

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Кафедра музичного мистецтва

На правах рукопису

КОНДРАТЮК ДЖЕСІКА ЕСФІР

**ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ МИКОЛИ МОЗГОВОГО
В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ
УКРАЇНСЬКОЇ ЕСТРАДНОЇ ПІСНІ**

Спеціальність 025 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма «Музичне мистецтво»
Робота на здобуття ступеня вищої освіти Магістр

Науковий керівник:
ЧЕРНЕЦЬКА НАТАЛІЯ ГРИГОРІВНА,
доцент кафедри музичного мистецтва,
кандидат мистецтвознавства

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № _____

засідання кафедри музичного мистецтва

від _____ 2025 р.

Завідувач кафедри

доцент, доктор мистецтва Косинець І. І. _____

Луцьк – 2025

АНОТАЦІЯ

Кондратюк Д. Е. «Творча діяльність Миколи Мозгового в контексті розвитку української естрадної пісні».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр», спеціальність 025 «Музичне мистецтво», освітньо-професійна програма «Музичне мистецтво», Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2025.

У першому розділі роботи здійснюється ґрунтовний аналіз еволюції української естрадної пісні другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Розглядаються історичні передумови становлення сучасної української пісенності, висвітлюються чинники, що вплинули на формування професійної естрадної культури. Значна увага приділяється жанровій різноманітності пісенного мистецтва, появі нових стильових напрямів та ролі провідних композиторів-пісенників, які визначали обличчя української естради.

Другий розділ роботи присвячений багатогранній творчості Миколи Мозгового як однієї з ключових постатей української естрадної пісні. У розділі також подано відомості про життєвий шлях митця, що дозволяє краще зрозуміти формування його творчої індивідуальності. Простежено діяльність Мозгового як виконавця, композитора, організатора вокально-інструментальних ансамблів, а також визначено його внесок як педагога та науковця. Розглянуто вплив митця на розвиток пісенної культури України, охарактеризовано жанрово-стильові особливості його композиторського письма, а також висвітлено значення його пісень у становленні сучасної української естрадної традиції.

Третій розділ роботи присвячено сучасним виконавським інтерпретаціям пісень Миколи Мозгового. Проаналізовано пісенні номери у межах масштабних мистецьких проєктів: триб'ют-шоу «Найкращі пісні Миколи Мозгового» (2024) та концерту «Микола Мозговий: найкраще» (2025), у яких нові аранжування та сценічні рішення переосмислюють творчий

спадок митця. Розглянуто інтерпретаційні підходи провідних сучасних виконавців, що відображають актуальні стильові тенденції та сприяють популяризації пісенної спадщини композитора в Україні.

Ключові слова: українська естрадна пісня, Микола Мозговий, естрадне виконавство, композиторська творчість, сучасні інтерпретації, музичні проєкти.

ANNOTATION

Kondratyuk J.E. «Creative Work of Mykola Mozgovyi in the Context of the Development of Ukrainian Variety Song».

Qualification work for the Master's degree, specialty 025 «Musical Art», educational and professional program «Musical Art», Lesya Ukrainka Volyn National University Lutsk, 2025.

In the first chapter of the work, a thorough analysis of the evolution of the Ukrainian pop song of the second half of the 20th – of the beginning of the 21st century is carried out. The historical prerequisites for the formation of modern Ukrainian songwriting are considered, the factors that influenced the formation of professional pop culture are highlighted. Considerable attention is paid to the genre diversity of song art, the emergence of new stylistic directions and the role of leading song composers who defined the face of Ukrainian pop music.

The second section of the work is devoted to the multifaceted work of Mykola Mozgovyi as one of the key figures of Ukrainian pop music. The section also provides information about the artist's life path, which allows a better understanding of the formation of his creative individuality. Mozgovyi's activities as a performer, composer, organizer of vocal-instrumental ensembles, as well as his contribution as a teacher and scientist, are traced. The influence of the artist on the development of the song culture of Ukraine is considered, the genre and stylistic features of his compositional writing are characterized, and the importance of his songs in the formation of the modern Ukrainian pop tradition is highlighted.

The third section of the work is devoted to modern performance interpretations of Mykola Mozgovyi's songs. Song numbers within large-scale art projects were analyzed: the tribute show «Mykola Mozgovyi's Best Songs» (2024) and the concert «Mykola Mozgovyi: Best» (2025), in which new arrangements and stage solutions rethink the artist's creative heritage. The interpretive approaches of leading modern performers, which reflect current stylistic trends and contribute to the popularization of the composer's song heritage in Ukraine, are considered.

Keywords: Ukrainian pop song, Mykola Mozgovyi, pop performance, composer's work, modern interpretations, musical projects.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ЕВОЛЮЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ ЕСТРАДИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	9
1.1. Українська естрадна пісня радянської доби.....	9
1.2. Естрадна пісня періоду незалежності України.....	22
РОЗДІЛ II. ОСНОВНІ ВЕКТОРИ ДІЯЛЬНОСТІ МИКОЛИ МОЗГОВОГО.....	27
2.1. Біографія та творчий шлях митця.....	27
2.2. М. Мозговий – естрадний виконавець, організатор та керівник вокально-інструментальних колективів.....	32
2.3. Композиторська творчість.....	35
2.4. Наукова і педагогічна діяльність.....	39
2.5. Продюсерська, організаторська та громадська робота.....	42
РОЗДІЛ III. ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПІСЕНЬ МИКОЛИ МОЗГОВОГО.....	45
3.1. Творчий доробок композитора в мистецьких проєктах сьогодення.....	45
3.2. Пісні композитора в сучасному мистецькому середовищі: інтерпретаційний аспект.....	50
3.3 «Минає день, минає ніч»: інтерпретаторські версії пісні	53
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
ДОДАТКИ.....	71

ВСТУП

Актуальність дослідження. Українська естрадна пісня другої половини ХХ – початку ХХІ століття становить вагомий складову національної музичної культури, у якій поєдналися народнопісенні традиції, академічна вокальна школа та новітні жанрово-стильові тенденції. Однією з ключових постатей цього періоду є Микола Петрович Мозговий – народний артист України, композитор, виконавець, організатор та керівник вокально-інструментальних колективів. Його активна діяльність суттєво вплинула на формування української пісенної естради.

Творчість Мозгового вирізняється яскравим мелодизмом, драматургічною цілісністю, органічністю фольклорних елементів та глибокою ліричністю. Його пісні – «Минає день, минає ніч», «Материнська любов», «Горянка», «Грай, музико моя», «Вперше», «Край» та ін. – стали невід’ємною складовою українського культурного простору та зберігають популярність упродовж десятиліть.

Грунтовним дослідженням творчості Миколи Мозгового є дисертаційна робота його доньки – Олени Мозгової [35]. До науковців, які цікавились особистістю митця, належить Н. Бовсунівська [3], Дубас Х. [16], А. Муха [44], К. Остапович [49], А. Стрига [55], В. Тризна [60] та інші. Його бунтарська вдача та висока вимогливість до артистів шоу-бізнесу 90-х років ХХ ст. зумовила появи низки статей про нього у мережі Інтернет, медіа-просторі та пресі.

Актуальність нашого дослідження зумовлена зростанням інтересу до творчості композитора у сучасному мистецькому середовищі. Масштабні проєкти, зокрема триб’ют-шоу «Найкращі пісні Миколи Мозгового» (2024) та концерт «Микола Мозговий: найкраще» (2025), засвідчують не лише повернення пісень Миколи Мозгового на сцену, а й посилюють потребу їх аналітичного осмислення в контексті сучасних виконавських інтерпретацій.

Наукова новизна одержаних результатів:

- комплексно представлено різні вектори діяльності Миколи Мозгового
- виконавський, композиторський, продюсерський організаторський, науковий і педагогічний;
- здійснено аналіз сучасних виконавських інтерпретацій пісень М. Мозгового у проєктах 2024, 2025 рр.;
- розкрито значущість пісенного доробку митця для сучасного українського мистецького простору.

Мета дослідження – проаналізувати творчу діяльність Миколи Мозгового, простежити її вплив на українську естрадну пісню та визначити значення його пісенного доробку й відомих інтерпретацій ключових творів у сучасному культурно-мистецькому просторі України.

Завдання дослідження:

- окреслити еволюційні процеси української естрадної пісні у другій половині XX – початку XXI століття;
- висвітлити етапи творчого шляху Миколи Мозгового;
- виділити основні вектори різносторонньої діяльності митця;
- представити пісенний доробок композитора у мистецьких проєктах (2024, 2025);
- охарактеризувати окремі пісні митця в інтерпретаційному аспекті;
- розглянути виконавські версії пісні М. Мозгового «Минає день, минає ніч».

Об’єкт дослідження – українська естрадна пісня другої половини XX – початку XXI століття.

Предмет дослідження – творча діяльність Миколи Мозгового в контексті розвитку української естрадної пісні другої половини XX – початку XXI століття.

Матеріал дослідження. Під час роботи над дослідженням опрацьовано роботи науковців та дослідників естрадного мистецтва (Н. Бовсунівська, Н. Дрожинна, М. Дружинець, С. Кишакевич, Д. Кочержук, О. Локтіонова-Ойцюсь, О. Мозгова, М. Мозговий, А. Муха, К. Остапович, Т. Самая,

А. Стрига, В. Тризіна, Л. Черкашина, О. Яненко та інші), науково-популярні статті в інтернет-виданнях (Український інтернет-журнал «Музика», Українська правда, Український музичний світ, Українська музика, Суспільне культура, ITV media group, Big Kyiv), відеозаписи виступів естрадних виконавців у мережі YouTube, нотні тексти окремих творів М. Мозгового.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів в освітніх компонентах, присвячених естрадному вокалу, інтерпретації естрадної пісні, у подальших наукових дослідженнях української пісенної культури.

Апробація результатів роботи та публікації. Оприлюднена доповідь на ХІХ міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (13–14 травня 2025 року у Волинському національному університеті імені Лесі Українки). За матеріалами конференції опубліковано тези: Кондратюк Д. «Минає день, минає ніч» Миколи Мозгового: інтерпретаційний аспект. *Матеріали ХІХ Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень»* (13–14 травня 2025 року). Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2025. С. 444–447.

РОЗДІЛ 1

ЕВОЛЮЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ ЕСТРАДИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XX – ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ

1.1. Українська естрадна пісня радянської доби

Українська естрадна пісня радянської доби є одним із ключових елементів національної музичної спадщини XX століття. Вона формувалася в умовах складної культурно-ідеологічної ситуації, коли з одного боку, держава створювала систему підтримки професійного музичного мистецтва, а з іншого – жорстко регламентувала його зміст і стильові параметри. У цьому суперечливому контексті українська естрадна пісня слугувала не лише інструментом художнього самовираження, але й носієм національної ідентичності, фольклорної спадщини та духовних цінностей українського народу. У праці «Становлення і тенденції розвитку української естрадної пісні» М. Мозговий зазначає: «Становлення вітчизняного естрадного мистецтва відбувалося у низці стрімкої професіоналізації кадрів традиційних жанрів та запозичення деяких видів західного масового мистецтва» [41, с. 38].

Питанню етапів розвитку української музичної естради присвячено низку наукових праць. Український естрадний співак, композитор і науковець Микола Мозговий виділяє три основні етапи становлення української естради у XX ст.: 1950–1960-ті, 1970–1980-ті та 1990-ті роки. На його думку, 1950–1960-ті роки характеризуються «поєднанням прийомів народного традиційного виконавства із деякими елементами західної масової музики» та виникненням на цьому ґрунті нових естрадних жанрів, а також посиленням впливу масової культури на творчість композиторів академічного напрямку. Період 1970–1980-х років він визначає як час розширення пісенного діапазону – від аранжувань народних пісень до справжніх шлягерів, тоді як 1990-ті роки дослідник розглядає у контексті інтеграції української естради у світовий ринок шоу-бізнесу [41, с. 163–166].

У дисертаційному дослідженні Н. Дрожжиної «Вокальне виконавство у системі музичного мистецтва естради» виокремлено чотири етапи розвитку естрадного музичного мистецтва: передестрадний (середина XIX – початок XX ст.), професіоналізації (1920–1950-ті рр.), епоху протесту та комерціалізації (кінець 1950-х – 1980-ті рр.) та глобалізаційний (з 1990-х років і дотепер) [14, с. 25-27].

Цікаву періодизацію розвитку української естради запропонувала Тетяна Самая, яка розпочинає відлік від 1920-х років. Вона виокремлює п'ять етапів: формування самобутнього стилю (1920–1930-ті), посилення патріотичної тематики (1940–1950-ті), поява вокальної романтики й рок-музики (1960–1970-ті), пошуки та початок комерціалізації (1980-ті) та становлення національного шоу-бізнесу (1990-ті) [50, с. 63-64].

Порівняння цих періодизацій дозволяє зробити висновок, що саме 1950–1960-ті роки стали фундаментальними для становлення української естрадної пісні як окремого жанру. У цей час суспільно-політичні зміни, зокрема період «хрущовської відлиги» (1953–1964), сприяли демократизації культурного життя, послабленню ідеологічного контролю та активізації національних творчих процесів.

Українська музика цього часу вирізнялася особливою емоційністю й духовним піднесенням, у ній звучали мотиви романтизму, ностальгії та пошуку свободи. Це покоління сформувало першу хвилю української естради, а її визнаними майстрами стали такі видатні композитори, як Платон Майборода, Олександр Білаш та Ігор Шамо. До цього ж кола митців належить творчість Бориса Буєвського, Анатолія Пашкевича, Степана Сабадаша, Костянтина Мяскова, Анатолія Кос-Анатольського, Володимира Верменича, Андрія Штогаренка, Аркадія та Віталія Філіпенків, Юдіф Рожавської, Климентія Домінчена. Пісенний матеріал цього часу переважно виконувався у супроводі оркестрів (естрадного, естрадно-симфонічного, народних інструментів, іноді камерного), а також часто звучав у виконанні хорових колективів [19].

Тексти пісень створювалися на вірші провідних поетів того часу – Михайло Ткач, Василь Юхимович, Любов Забашта, Андрій Малишко, Олександр Богачук, Лада Рева, Микола Сингаївський, Борис Олійник, Дмитро Павличко, Дмитро Луценко та інших. Основною тематикою цих композицій, окрім творів, що відповідали принципам соціалістичного реалізму, була любов до рідної землі, малої батьківщини, матері, а також ніжна любовна лірика [41, с. 26].

Емоційна насиченість української пісні 1950–1960-х років, яку пізніше охрестили «сільською психологією» або «чутливістю», є прямим наслідком соціально-психологічних особливостей покоління її творців. Більшість авторів були вихідцями з сіл, які переживали урбанізацію. Їхня лірика виражала тугу за втраченим світом етнічних витоків та народної пісні, що в умовах ідеологічного контролю набувало національно-захисної функції. Головним стимулом до створення власного пісенного матеріалу слугували фольклорні джерела, а не естрада СРСР (яка впливала лише на форму). Західні музичні тенденції майже ігнорувалися [47].

Незважаючи на спільні стильові ознаки, кожен із композиторів першого покоління української естрадної пісні мав власні художні принципи та інтонаційно-образні пріоритети. Так, Анатолій Кос-Анатольський, уродженець Львова, вирізнявся глибоким зв'язком із карпатською культурою, що надавало його музиці особливого національного колориту. Його пісенна мова виростала з гуцульського, бойківського й буковинського мелосу, але при цьому поєднувала народну природність із вишуканістю європейської гармонії. У композиціях Кос-Анатольського відчувається дихання гір – це музика, яка не лише відображає, а й «оживлює» пейзаж Карпат. Композитор часто використовував коломийкові структури, розгорнуті інтермедії, імпровізаційні вступи та каденції, створюючи ефект живого народного музикування. Його твори позначені мальовничістю, внутрішньою ритмічною свободою та надзвичайною емоційною теплотою. Саме завдяки цьому він зумів

перетворити народну пісню на високий мистецький образ, що поєднав національну ідентичність із європейською музичною естетикою [8, с. 25–27].

Анатолій Пашкевич був одним із тих митців, хто органічно поєднав народнопісенну традицію з професійною композиторською школою. Його музика вирізняється щирістю, природністю інтонацій та глибоким емоційним змістом, що безпосередньо походить із фольклорного джерела. Основу його творчості становить мелодика, близька до народної пісні – проста, проте надзвичайно виразна. Протягом життя композитор тісно співпрацював із провідними народними хорами України – Черкаським, Волинським, Чернігівським, – що сприяло формуванню його характерного стилю, у якому панує співучість, мелодійна широта й глибоке відчуття народної гармонії. Саме ця єдність із фольклором визначила самобутність Пашкевича як композитора, чия творчість залишається уособленням народної душі української пісні [2, с. 63–65].

Володимир Верменич – ще один представник покоління митців, який належить до когорти українських композиторів, чия творчість виросла з глибокого зв'язку з народною піснею та національною мелодикою. Попри те, що більшу частину життя митець провів у місті, його полтавське коріння глибоко відчувається в інтонаціях і мелодичному мисленні. Верменич зумів органічно поєднати щирість сільської пісенності з витонченістю професійного композиторського письма, створивши твори, які стали справжньою класикою української естради. Його найвідоміші пісні – «Чорнобривці», «На калині мене мати колихала», «Польова царівна», «Іду я росами» – увібрали в себе ніжність, ліризм і глибоку любов до рідної землі. У цих мелодіях відчутна душа українського народу – зворушлива, щира, наповнена світлом і теплом материнської пісні. Саме завдяки таким творам Володимир Верменич залишив помітний слід в історії української пісні, засіявши її «чорнобривцями», які й сьогодні квітнуть у серцях слухачів [28].

Творчість Бориса Бусьського вирізняється симфонізмом мислення та розгорнутою музичною драматургією, що надає його пісням епічного

масштабу, порівнянного з малими симфонічними поемами. Свідомо протистоячи моді на «шептунів», композитор співпрацював із потужними голосами солістів опери та філармонії (зокрема, Миколою Кондратюком, Белою Руденко) у супроводі великих симфонічних оркестрів. Хоча Буєвський формувався в російськомовному середовищі (Кривий Ріг, Ростов-на-Дону), його музика, як-от пісня «На долині туман», відзначається глибокою українською інтонацією та національним мелосом. Його енциклопедичний доробок охоплює не лише понад сотню пісень, а й десять симфоній, балети та музику до понад 50 фільмів [9].

Найяскравішими постатями української пісенної школи середини ХХ століття залишаються Платон Майборода, Ігор Шамо та Олександр Білаш.

Платон Майборода – композитор, якого справедливо називають «батьком української естради», – увійшов в історію української духовності, насамперед, як видатний композитор-пісенник. Його пісенна лірика є етапним явищем у національній музичній культурі, яку можна порівняти з творчістю Ф. Шуберта, оскільки вона підняла жанри популярної пісні на високий академічний рівень, зберігши при цьому широку народну любов. Більшість його творів – це лірика, що стверджує загальногуманістичні духовні цінності. «Пісня про рушник», «Київський вальс» та інші (понад двадцять) спільні пісні Майбороди і поета Андрія Малишка стали еталонними зразками української мелодичної традиції, поєднавши народну щирість із професійною довершеністю. Ці твори, які є втіленням національної емоційності та душевного тепла, здобули величезний успіх. «Пісня про рушник», написана до фільму «Літа молодії» (1959), є однією з найвідоміших. Останнім спільним твором композитора і поета стала пісня «Моя стежина». Композитор також плідно співпрацював з М. Рильським, В. Сосюрою, В. Симоненком та іншими. Його пісенний шлях розпочався з обробок гуцульського фольклору, а у професійній творчості він також переконливо втілював жанр думи. Як влучно зазначив Олександр Білаш: «Платон Майборода вибухнув піснею» [51, с. 71–73].

Ігор Шамо (1925–1982) – високоосвічений композитор, випускник Київської консерваторії (клас Б. Лятошинського), чия багатогранна спадщина охоплює симфонічний, камерно-інструментальний, оперний жанри, а також музику до кінофільмів. Особливо значущим є його внесок у пісенну творчість, яка налічує понад 300 композицій. Шамо, натхненний досвідом роботи на Донбасі, бачив у пісні силу, здатну «піднімати дух людський». Його пісенний доробок майстерно поєднує громадянську і патріотичну тематику («Києве мій», «Немає нічого святішого за Батьківщину») з глибокою інтимною лірикою, продовжуючи традиції української пісні-романсу («Осіннє золото», «Не шуми, калинонько»). Будучи композитором міської культури, Ігор Шамо органічно синтезував народний мелос з урбаністичними інтонаціями, що зробило його творчість вагомим чинником у розвитку естрадної пісні. Такі твори, як гімн Києва «Києве мій» (створений з Д. Луценком) та «Осіннє золото», демонструють камерність форми, щирість емоцій та витонченість гармонії. Своєю роботою Шамо підняв пісню до рівня високохудожнього жанру, а його новаторське використання фольклорних та ліричних інтонацій слугувало взірцем для таких визначних піснярів, як Мирослав Скорик і Володимир Івасюк [27, с. 14–16].

Композитор Олександр Білаш, уродженець Полтавщини, посідає особливе місце в українській культурі як «король пісні». Його доробок, що включає понад 200 пісень, а також твори великих форм (опери, симфонії), досяг рівня духовної класики для України, здобувши загальнонародну любов. Цікаво, що свій музичний шлях Білаш розпочав як самоук, і лише пізніше отримав професійну підготовку в Київській консерваторії. Композитор є творцем оригінального пісенного жанру, що майстерно поєднує ліризм із епічною масштабністю, насичуючи музику глибоким психологічним змістом. Його мелодії, що базуються на народному мелосі, є надзвичайно емоційними та відкритими. Пісні на слова відомих поетів (Д. Павличко, Б. Олійник, М. Ткач), серед яких «Два кольори» та «Ясени», стали візитівками української душевності та були незмінною частиною репертуару артистів 1960–1970-х

років. Крім того, Олександр Білаш керував Спілкою композиторів України протягом майже двох десятиліть (1976–1994) [7, с. 136–138].

Поширенню української пісні значною мірою сприяла діяльність колективів – Державного академічного українського народного хору імені Григорія Верьовки, Черкаського народного хору, Закарпатського ансамблю, Поліського хору «Льонок», ансамблів пісні і танцю «Гуцульський», «Буковинський», «Верховина», а також жіночого ансамблю «Марічка» під керівництвом Степана Сабадаша. Ці колективи не лише популяризували сучасну українську пісню, а й розвивали сценічну культуру виконання, створюючи умови для її виходу на професійну естраду [19].

Також важливу роль у популяризації української пісні відігравали виконавці, які водночас працювали і в академічному, і в естрадному жанрах. Серед найвідоміших – Дмитро Гнатюк, Микола Кондратюк, Валентина Купріна, Костянтин Огнєвий, Анатолій Мокренко, Олександр Таранець, Лариса Остапенко, Діана Петриненко, Юрій Богатіков, Юрій Гуляєв, а пізніше – Раїса Кириченко. Їхня висока вокальна школа сприяла формуванню естетики української естради, яка тяжіла до академічного звуку, проте не втрачала народної співучості [41, с. 148–149].

Серед найвідоміших пісень цього періоду – «Пісня про рушник», «Два кольори», «Черемшина», «Чорнобривці», «Летять, ніби чайки», «Києве мій», «На долині туман», «Марічка», «Степом, степом» [17, с. 6–7].

Період із кінця 1960-х до 1980-х років став часом якісного оновлення та справжнього розквіту української пісенної культури. У цей час національна естрада набула особливого звучання, увібравши в себе нові інтонаційні форми, оркестрові барви та сучасну поетику. У 1960–1970-х роках, унаслідок поступової «розгерметизації» радянського суспільства в період так званої «відлиги», культурне життя відчутно активізувалося. Це спричинило зростання інтересу до світових музичних стилів, що суттєво вплинуло на українську естраду. У цей час утверджується стильовий плюралізм: на сцені співіснують фольклорна хвиля, бардівська пісня, елементи рок-музики у формі

вокально-інструментальних ансамблів, а також академічна оркестрова естрада. Водночас формується система естрадної освіти, яка сприяла підвищенню професійного рівня виконавців та композиторів.

Саме 1960–1970-ті роки вважаються «золотим віком» української естради, коли у творчості численних співаків і композиторів гармонійно поєднувалися національні інтонації з досягненнями світової популярної музики. Висвітлюючи розвиток української естради 1970-х років, дослідниця Т. Самая визначає цей етап як початок «професіоналізації естрадного мистецтва». Саме тоді закладаються інституційні основи жанру: відкривається перший спеціалізований навчальний заклад для підготовки кадрів естрадного профілю – Республіканська студія естрадно-циркового мистецтва (1961), яку у 1975 році реорганізовано в Київське державне училище естрадно-циркового мистецтва. Важливим кроком у напрямі державної підтримки стало створення у 1969 році на базі «Укрконцерту» Київського мюзик-холу, у репертуарі якого були музично-танцювальні ревію, сюїти, музичні вистави та тематичні концерти. Це сприяло формуванню професійної сцени, появі нових виконавців, диригентів, аранжувальників і композиторів, які згодом визначили обличчя української естради наступних десятиліть [50, с. 123–124].

У цей період на українській сцені з'являється ціла плеяда талановитих композиторів, які заклали основи сучасного пісенного стилю. Серед них особливе місце займає Володимир Івасюк – автор легендарних пісень «Червона рута» та «Водограй». Він створив нову модель естрадної пісні, що поєднувала яскраву національну основу з мелодичною витонченістю.

Визначальним моментом у його творчості стало перше публічне виконання пісень «Червона рута» та «Водограй» 13 вересня 1970 року, яке транслювало Чернівецьке обласне телебачення з Театрального майдану [24, с. 128]. Саме завдяки ініціативі звукорежисера В. Стріховича, який випустив пісню в етер без дозволу художньої ради, твори миттєво набули шаленої популярності. Цей випадок яскраво ілюструє, як локальні медіа-центри та ініціатива окремих людей ставали рушійною силою розвитку, незважаючи на

ідеологічний контроль. Згодом «Червона рута» здобула перемогу на Всесоюзному конкурсі «Пісня року-71» (у виконанні ВІА «Смерічка» та автора), а у 1971 році пісня дала назву однойменному музичному фільму, що остаточно закріпив успіх національної вокально-інструментальної естради. З 1972 року у львівський період Івасюк активно співпрацював з поетом Ростиславом Братунем, прагнучи рости як інструментальний композитор і створюючи складніші академічні твори (як-от естрадно-симфонічна композиція «Літо пізніх жоржин»). Трагічна смерть композитора у 1979 році стала величезною втратою, але його творчість заклала фундамент для розвитку пісенного жанру на десятиліття вперед [25, с. 38–41; 63].

Поруч з В. Івасюком активно працювали композитори Ігор Поклад, відомий завдяки численним спільним роботам із поетом Юрієм Рибчинським, Іван Карабиць, який створював глибокі за змістом твори, Богдан Янівський, що вирізнявся особливою ліричністю й щирістю мелодій, Вадим Ільїн, Олександр Зуєв, Ростислав Бабиць та інші. Вони розвивали традицію оркестрового супроводу, оновлюючи її сучасними інтонаціями й гармонічними засобами.

Особливу роль у становленні української естради відіграв Мирослав Скорик – композитор, який ще на початку 1960-х років започаткував принципово новий підхід до поєднання національних мотивів із ритмами джазу, босанови, танго, твіста. Його творчість відзначалася сміливими стильовими експериментами, які виходили за межі радянських канонів. У 1963 році він створив вокально-інструментальний оркестр «Веселі скрипки», діяльність якого стала одним із перших прикладів інтеграції західних музичних форм в українську естраду. Хоча офіційна критика часто звинувачувала Скорика у «формалізмі» та надмірному захопленні західною модою, саме його новаторські ідеї підготували ґрунт для подальшого оновлення жанру. Водночас Скорик зробив вагомий внесок у підготовку нового покоління композиторів, серед яких були Іван Карабиць і Вадим Ільїн [30, с. 188-190].

У 1970-х роках однією з провідних рис світової естради, як різновиду масової культури, стало поширення шлягерів (від нім. Schlager – «ходовий товар») – особливо популярних пісень, орієнтованих на музичну моду й смаки публіки. Цей жанр характеризувався простотою тексту, виразною ритмікою, лаконічним сюжетом і типовою тематикою (здебільшого – коханням).

Український шлягер розвивався під впливом європейських музичних тенденцій – диско, рок-н-ролу, танго, твісту, шейку, а також на основі західноукраїнського фольклору. Цей синтез створив своєрідний національний різновид шлягеру, у якому сучасні європейські ритми органічно поєднувалися з українськими народними інтонаціями. Жанрова формула шлягеру – це поєднання романсу (ліричної пісні) та танцю, що визначало його типову інтонаційну побудову.

Саме в цьому жанрі розкрилася творчість низки виконавців, серед яких вирізнявся Назарій Яремчук. У його репертуарі втілилися ключові ознаки українського шлягеру: використання консонансних інтервалів («Смерекова хата», «Чуєш, мамо?»), ладотональні зіставлення, активне застосування танцювальних і синкопованих ритмів («Гай, зелений гай», «Стожари»). Для українських шлягерів цього часу також була характерна інтонація «схлипування», що надавала їм особливої емоційної глибини й ліризму [62, с. 130–134].

Поступовий перехід української естради від оркестрових форм до використання сучасних електронних інструментів і ритмів відбувався під значним впливом західної рок-музики, зокрема англійських гуртів, передусім The Beatles. Наприкінці 1960-х – початку 1970-х років, у часи, що охопила бітломанія, в Україні починають активно виникати вокально-інструментальні ансамблі (ВІА). Їхнє звучання, на відміну від «важкого» року, було ближчим до класичної естради, легшим, більш ритмічним і танцювальним, а пісенна тематика – динамічнішою, життєрадісною.

Серед таких колективів особливої популярності набули «Смерічка» Левка Дутковського, «Червона рута», «Кобза» та «Світязь». Вони поєднували

у своїй творчості елементи народної пісенності з ритмами поп- і рок-музики, створюючи нове обличчя української естради. Саме у фольклорних ВІА розпочали свій творчий шлях Софія Ротару, Назарій Яремчук, Василь Зінкевич та інші видатні виконавці, які згодом стали символами української сцени. Водночас саме у цих ансамблях розкрився композиторський талант Володимира Івасюка та Левка Дутковського, чиї пісні – «Червона рута», «Водограй» та інші – стали зразками нового художнього мислення.

Фольклорні ВІА 1970-х років стали своєрідним містком між традиційним українським фольклором і європейськими музичними стилями. Їхня специфіка полягала у вмінні зберегти народну основу, одночасно оновивши її завдяки використанню електронних інструментів, синтезаторів, сучасних гармонічних структур і аранжувань. Такі ансамблі не лише сприяли популяризації української пісні серед молоді, але й відкрили новий шлях до творчої інтеграції України у європейський музичний простір.

Особливої уваги заслуговує діяльність гурту «Кобза», який став унікальним явищем серед фольклорних ВІА. Його репертуар поєднував народні пісні та авторські композиції, а звучання вирізнялося активним використанням народних інструментів. Саме тому музика «Кобзи» зберігала яскраво виражений національний характер, водночас наближаючись до рокового звучання, що забезпечило ансамблю великий успіх не лише в Україні, а й за її межами. Колектив гастролював у Канаді, Італії, Німеччині, Польщі, Фінляндії, Чехословаччині, демонструючи високий рівень українського виконавського мистецтва [15, с. 116–117].

У 1970–1980-х роках поетика української пісні зазнала значних змін. Нове покоління авторів, серед яких Юрій Рибчинський, Вадим Крищенко, Андрій Демиденко, Богдан Стельмах та Ростислав Братунь, сформувало нову текстову естетику. У ній домінували урбаністичні мотиви, теми енергії, кохання та молодості. Пісня відійшла від застарілих сільських образів і фольклорних кліше, відображаючи актуальний ритм великих міст. Завдяки

цим змінам, під акомпанемент ВІА, українська естрада набула справжнього європейського звучання, спонукаючи молодіжні аудиторії до танцю.

У цей час надзвичайної популярності набувають виконавці Назарій Яремчук, Василь Зінкевич, Софія Ротару, Ніна Матвієнко, Іван Попович, Віктор Шпортько, Лідія Відаш, Тетяна Русова. Їхні голоси стали впізнаваними символами епохи, а пісні – справжніми народними хітами [52, с. 74].

Період 1980-х років в історії української естради позначився не стільки видатними музичними здобутками, скільки масштабними трансформаційними процесами. На початку десятиліття, в умовах часткової лібералізації, спостерігалось активне зростання інтересу до рок-музики – жанру, який за своєю природою був незалежним і часто ніс протестний зміст. В Україні цей сплеск тривав недовго: вже у 1983–1985 роках, влада СРСР розгорнула великомасштабну антирокову кампанію, спрямовану на придушення зростаючої незалежної творчості рок-гуртів та неформальної молодіжної культури. Ця політика матеріалізувалася у жорстких репресивних заходах: на закритій нараді Міністерства культури була озвучена директива «зменшити до нуля» кількість колективів, а несанкціоновані концерти («квартирники») прирівнювалися до незаконного приватного підприємництва із загрозою кримінальної відповідальності. Крім того, відбувалися судові процеси проти учасників популярних гуртів та велося відкрите цькування окремих виконавців та гуртів у пресі. Період цих ідеологічних гонінь тривав до 1985 року, коли розпочалася горбачовська Перебудова [50, с. 110–111].

З початком перебудови (1985 р.) змінилася сама ідеологія музичної творчості – від централізованої московської моделі до прагнення культурної незалежності, що передбачало прямі контакти із Заходом та збереження національного коріння. Музиканти дедалі активніше зверталися до української тематики, а пісенний текст набував рис національної самоідентифікації.

Середина 1980-х років ознаменувалася важливою зміною: українська естрада почала переходити на комерційну основу. Артисти отримали

можливість самостійно заробляти, що сприяло появі перших комерційних проєктів і поступовому послабленню контролю художніх рад. Комерціалізація мала суперечливий характер: із одного боку, вона відкривала шлях до самореалізації митців і розширювала їхні творчі можливості, а з іншого – часто призводила до наслідування західних зразків без глибокого осмислення їхньої естетики.

Друга половина 1980-х років стала періодом становлення молодіжної музики з виразною національною спрямованістю. Поворотним моментом став фестиваль «Червона рута» (1989 р., Чернівці), заснований Анатолієм Калениченком, Тарасом Мельником, Олегом Репецьким і поетом Іваном Малковичем. Захід запровадив принцип виконання пісень виключно українською мовою та проголосив нову культурну стратегію – творче переосмислення фольклору через сучасні європейські музичні форми. Саме цей фестиваль відкрив нове покоління виконавців – Марію Бурмаку, В'ячеслава Хурсенка, гурти «Сестричка Віка», «Брати Гадюкіни», «Плач Єремії» та інших, які визначили напрям української музики 1990-х років [22, с. 4].

Паралельно зростала роль українського року, що став символом культурного спротиву та нової ідентичності. Завдяки діяльності рок-клубів зокрема київської «Кузні» виникли гурти «Кому вниз», «Воплі Відоплясова», «Раббота Хо», «Скрябін», «Гроно». Музика цих колективів поєднувала бунтівний дух, фольклорні мотиви й сучасне західне звучання, утверджуючи український варіант євроінтегрованої культури [15, с. 117–118].

На відміну від рок-руху, традиційна естрада у цей час переживала кризу. Жанр ВІА (вокально-інструментальних ансамблів), який домінував у 1970-ті, поступово занепадав, а пісенна творчість втрачала складну оркестрову форму, тяжіючи до синтезаторного, стандартизованого звучання. Музика ставала простішою за структурою, а тексти – поверхневими, орієнтованими на масового слухача. Проте навіть у цих умовах окремі композитори – Олександр Злотник, Остап Гавриш, Геннадій Татарченко, Микола Мозговий, Павло

Дворський – зуміли зберегти високий професіоналізм і ліризм української пісні, продовживши традиції В. Івасюка, І. Поклада, О. Білаша.

Наприкінці 1980-х років поступово згасає діяльність покоління митців, яке формувало естраду 1960-1970-х років. Відхід із життя Володимира Івасюка, Івана Карабиця, Богдана Янівського, Раїси Кириченко став символом завершення епохи, коли українська пісня існувала не лише як жанр, а як складова духовного простору нації.

Попри кризові явища, естрадна музика цього часу залишила по собі значний мистецький спадок. Пісні Тараса Петриненка («Україна»), Оксани Білозір («Україночка»), Раїси Кириченко («Я козачка твоя»), Миколи Гнатюка («Смерека», «Час рікою пливе»), Івана Мацялка («Дві зорі») та Іво Бобула («Душі криниця») закріпили образ української естради як щирої, мелодійної, духовно наповненої [19].

1.2. Естрадна пісня періоду незалежності України

Здобуття Україною суверенітету у 1991 році стало відправною точкою глибоких трансформацій у культурному житті держави, що безпосередньо вплинуло на розвиток естрадної пісні. Зміна державного устрою, ліквідація системи централізованого керування культурою, впровадження принципів ринкової економіки та посилення комерціалізації мистецтва спричинили докорінні зміни у сфері популярної музики. Українська естрада постала в умовах жорсткої культурної конкуренції, адже в суспільній свідомості ще зберігалися риси радянського культурного простору. Водночас почався процес активного формування національного музичного простору, у центрі якого опинилася україномовна пісня як символ державності та самобутності.

Оголошення Незалежності України зумовило зростання інтересу до української пісні, зокрема до естрадного жанру. Композитори активно зверталися до народних джерел, осучаснюючи їх через гармонізацію та аранжування з елементами рок-, поп- й джазової музики. Використання

фольклорного мелосу в поєднанні з естрадними засобами породжувало нові форми – джазові та поп-обробки народних пісень, композиції з використанням народних інструментів в акомпанементі. Цей процес активно популяризували І. Білик, Ю. Юченко, О. Юнакова, Руся, гурт «Брати Гадюкіни» та інші. У цей період естрадна пісня перестає бути суто розважальним жанром, набуваючи ролі культурного чинника самоідентифікації народу [48, с. 150–152].

Початок 1990-х років став періодом активного формування українського шоу-бізнесу. Поступово з'являються перші продюсерські центри та агентства – «Ростислав-Шоу», «Музична біржа», «Єврошоу», «Територія “А”», які запроваджували нові моделі просування виконавців, організації концертів і записів альбомів. У цей час формується нова професійна ніша – продюсерство, що стало одним із рушіїв музичної індустрії. Серед перших продюсерів – Юрій Нікітін, Ігор Ліхута, Євген Рибчинський, Володимир Клімов. Водночас виникали фірми звукозапису «Аркадія», «Комора», «NOVA», рекордингові компанії «Lavina Music», «Eurostar», а також FM-радіостанції Gala Radio, «Music Радіо», творчі студії «Феєрія», «Зінтеко». Саме ці структури сформували інфраструктуру національної музичної індустрії [15, с. 123].

Суттєву роль у становленні нової української сцени відіграв фестивальний рух. Потужними майданчиками для виявлення талантів і розвитку молодих виконавців стали фестивалі «Червона рута», «Таврійські ігри», «Молода Галичина», «Перлини сезону», «Тарас Бульба», «Жива вода», «На хвилях Світязя». Саме вони визначали основні тенденції розвитку естради, сприяли формуванню культурної політики держави та інтеграції української музики у світовий контекст. У цей час поширюються також рок- та джаз-фестивалі – «РокЕкзистенція», «Нівроку», «Vinnytsia Jazz Fest», що формували сучасне звучання української естради. Важливу роль у цьому процесі відіграли телепрограми «Пісня року», «Естрадна мозаїка», які забезпечували стабільну медійну присутність української пісні [54, с. 23–25].

Українську естраду 1990-х представляли і митці старшого покоління – С. Ротару, Н. Яремчук, В. Зінкевич, М. Гнатюк, М. Мозговий, І. Попович,

О. Білозір, Т. Повалій, П. Зібров, і нові виконавці – О. Пономарьов, Н. Могилевська, К. Chilly, В. Павлік, гурти «Скрябін», «Океан Ельзи», «Воплі Відоплясова», «Піккардійська терція». Їхня творчість органічно інтегрує національні мотиви у сучасні жанри (електроніки, поп-року, репу та хіп-хопу) [50, с. 111–115].

За твердженням М.Мозгового, становлення українського шоу-бізнесу тривало у 1994–1997 рр. і супроводжувалося активним входженням української естради у світовий культурний простір [41, с. 128–130]. Телепередача «Територія “А”» створює перший український хіт-парад, у якому глядачі самостійно визначали переможців.

З 1990-х рр. в українській естраді з’являються елементи репу, хіп-хопу та бітбоксу, що поєднуються з народними мотивами. Нові стилістичні напрямки розвивають гурти «Тартак», «Ярмак», «LYOKE», «O.Torvald», «Скай», згодом «Kalush». Твори на шталт «Мій народ» поєднували фольклор і сучасну ритміку, стаючи символами національної самосвідомості молоді.

Початок 2000-х років ознаменувався подальшим утвердженням українського шоу-бізнесу. Відкриваються нові телеканали – «М1», «MTV-Україна», OTV, «Entermusic», які спеціалізуються на музичному контенті. Українська сцена стає більш професійною, акцентуючи увагу на сценічному образі, якості звуку та шоу-складовій виступів. Класичний напрям продовжують В. Зінкевич, О. Білозір, П. Дворський, А. Кудлай, І. Бобул, Л. Сандулеса, П. Зібров, С. Гіга – виконавці, що дотримуються традицій високої виконавської майстерності.

Українські митці продовжують поєднувати фольклор з елементами сучасного звучання, що знайшло яскраве втілення у творчості Руслани. Її альбом «Дикі танці» (2003) став прикладом етно-попу, який приніс Україні перемогу на «Євробачення» 2004 р., відкрив шлях до міжнародного визнання.

Період 2010-х рр. характеризується розширенням жанрової палітри української естради. Як зазначає Т. Рябуха, це був «ренесанс сольної естрадної пісні» з орієнтацією на національну ідентичність у сучасній формі. Поряд із

визнаними артистами – І. Білик, О. Пономарьовим, Тіною Кароль – з’являється нове покоління: MONATIK, Джамала, Alyona Alyona, Jerry Heil, Wellboy, Dorofeeva, KAZKA, Go-A [23, с. 118–120].

Суттєво вплинули на розвиток сучасної української естради телевізійні музичні шоу – «Голос країни», «Х-фактор», «Маска», «Фабрика зірок», «Фольк-music», «Караоке на майдані». Ці проєкти сприяли відкриттю нових імен та популяризації україномовного контенту. Запровадження мовних квот на телебаченні й радіо у 2016 р. стало важливим кроком до формування повноцінного україномовного музичного простору [50, с. 120–122].

Події Революції Гідності стали каталізатором нового етапу розвитку української естради, який позначився піднесенням патріотичної тематики. Зросла зацікавленість народною піснею в нових аранжуваннях, відродилися стрілецькі та повстанські пісні. Композиція гурту «Мандри» «Не спи, моя рідна земля» (2004) стала одним із символів революційного піднесення. У творчості О. Пономарьова, Тіни Кароль, Руслани, С. Вакарчука, Кузьми Скрябіна простежується утвердження ідей свободи, гідності та єдності нації. Естрадна пісня цього часу стає не лише елементом культури, а й засобом громадянського самовираження [41, с. 140–143].

Війна 2014 р., а згодом повномасштабне вторгнення 2022 р., остаточно закріпили українську ідентичність у сфері естрадної музики. Артисти відмовилися від російськомовного репертуару, звернувшись до національних тем і військової тематики. З’являються нові композиції – «Мить», «Не твоя війна», «Ой у лузі червона калина», «Мамо, не плач», які відображають духовну стійкість народу. Активно працюють гурти «BEZ ОБМЕЖЕНЬ», «Карна», «TOLOKA», «The Unsleping», які інтегрують елементи року, фольку та електронної музики.

Міжнародне визнання української музичної культури системно підтверджується послідовними та високорезультативними виступами на пісенному конкурсі Євробачення в період 2016–2024 рр., демонструючи як глибоке культурне коріння, так і відкритість до сучасних світових тенденцій.

Ключовими віхами стали дві перемоги. Перша перемога – Джамала у 2016 р. з піснею «1944» здобула 1-ше місце. Цей тріумф мав значний суспільно-політичний резонанс, використовуючи музику як інструмент культурної пам'яті, присвяченої депортації кримських татар. Друга перемога (1-ше місце) належить «Kalush Orchestra» у 2022 р. з композицією «Стефанія». Цей виступ став символом національної стійкості, вдало поєднавши традиційні фольклорні елементи з хіп-хопом та електронікою. Окрім перемог, Україна демонструє високу конкурентоспроможність: гурт «Go-A» у 2021 р. посів 5-те місце з піснею «Шум», ефективно поєднавши фолк та електронну музику та підкресливши видимість україномовної творчості. Дует «TVORCHI» у 2023 р. з композицією «Heart of Steel» посів 6-те місце, акцентуючи на сучасному R&B та електронному звучанні. Також високий результат продемонстрував дует alyona alyona & Jerry Heil у 2024 р., який посів 3-тє місце з піснею «Teresa & Maria». Ця низка досягнень є вагомим свідченням не лише високого рівня українського мистецтва, але і його жанрової гнучкості та здатності до міжкультурної комунікації на світовій арені [10].

Окремо варто відзначити діяльність виконавців і гуртів Західної України, які надали нового звучання творам Богдана Весоловського та Івана Барвінського, створюючи джазові обробки у виконанні гуртів «Wszystko» (Зиновій Карач), «ShokolaD», Ігоря Закуса. Такі композиції, як «Усміх твій таємничий», «Намалюй мені ніч», стали яскравим прикладом поєднання українського мелосу з джазовими традиціями [17, с. 8–10].

Знаковими піснями періоду незалежності стали «Танці» гурту «Воплі Відоплясова», «Чуваки, всьо чотко!» «Братів Гадюкіних», «Весна» ВВ, «Дика енергія» Руслани, «Любов. Весна» «Океану Ельзи», «Ти повернешся» Тіни Кароль, «Світло і тінь» Скрибіна, «Плакала» гурту KAZKA – композиції, що відобразили етапи еволюції української музичної культури [5].

РОЗДІЛ II

ОСНОВНІ ВЕКТОРИ ДІЯЛЬНОСТІ МИКОЛИ МОЗГОВОГО

2.1. Біографія та творчий шлях митця

Микола Петрович Мозговий – видатний український композитор-пісняр, співак, народний артист України, одна з найпомітніших та одночасно найсуперечливіших постатей в українському естрадно-пісенному мистецтві кінця XX – початку XXI століття. За своє плідне творче життя він встиг не просто написати низку творів різних жанрів, але й створити взірці української естрадної пісні, які знають не тільки в Україні, але й далеко за її межами [13, с. 53].

Особливість творчості митця, полягає в тому, що він є автором композицій, на яких виросло не одне покоління українців і які не втрачають своєї популярності й тепер. Микола Мозговий народився 1 вересня 1947 року у мальовничому селі Сарнів на Хмельниччині. Його батько, Петро Григорович, виріс у дитячому будинку, працював на партійній роботі, згодом очолив колгосп, мав гарний голос. Мати, Євгенія Федорівна (у дівочтві Рак), була вчителькою. Дитинство та шкільні роки Микола Мозговий провів у містечку Новоселиця Чернівецької області [59; 49, с. 128].

Ще з раннього віку виявив неабиякі музичні здібності, тож уже в десятирічному віці його віддали до музичної школи. Тут юний Микола почав опановувати гру на баяні, а згодом і займатися вокалом. Навчався спочатку у молдавській, а потім у російській школах. В обох навчальних закладах діяли хори та невеликі оркестри, де разом з іншими ентузіастами – учнями й учителями – Мозговий долучався до мистецької самодіяльності. Саме в той період у нього сформувалася глибока любов до народної творчості, хорового співу та пісні загалом. У 1962 році Микола Мозговий вступив до Чернівецького музичного училища імені Сидора Воробкевича, де навчався по класу баяна до 1966 року. Саме тут він отримав прізвисько «буковинський

соловейко» завдяки своїм вокальним здібностям і щирій любові до пісні [28; 13, с. 53].

Після закінчення музичного училища й служби в армії, у 1969 році Мозговий вступив до Харківського юридичного інституту. Хоча він щиро захоплювався музикою, спершу обрав шлях юриста. Проте, вже під час навчання стало очевидно, що серце його належить мистецтву. Микола так і не склав державних іспитів, вирішивши не завершувати юридичну освіту. Як згодом з'ясувалося, роки в інституті не минули марно: набуті юридичні знання згодом допомогли йому в управлінській діяльності, зокрема на посаді генерального директора Національного палацу «Україна».

У 1971 році він вступив до Республіканської студії естрадно-циркового мистецтва в Києві, пройшовши конкурсний відбір. У 1973 році успішно завершив навчання і повністю присвятив себе музиці [37; 55, с. 277].

Однак на цьому його фахова музична освіта не завершилася. У вирішальний момент він подав документи до Київської державної консерваторії імені П. І. Чайковського (нині – Національна музична академія України), де навчався у класі відомого тенора й педагога, народного артиста УРСР Костянтина Огнєвого. Педагог передав Мозговому не лише бездоганну вокальну техніку, а й глибоке розуміння художнього образу в пісні. Огнєвий був відомий як наставник багатьох видатних співаків, серед яких – Василь Білоножко, Степан Гіга, Олександр Пономарьов, тріо сестер Криворотових, Раїса Горбатенко, Геннадій Кабка та інші. Його педагогічна майстерність охоплювала як академічну, так і естрадну музику, адже для нього пісня була справою життя [13, с. 53].

Після навчання в консерваторії Микола Мозговий розпочав професійну діяльність як артист-вокаліст у Івано-Франківській та Хмельницькій філармоніях. У цей період він долучився до івано-франківського вокально-інструментального ансамблю «Беркут», у 1974–1977 роках був художнім керівником колективу. У складі «Беркута» Мозговий здобув організаторський досвід і сприяв популяризації української пісні. Колектив виконував сучасні

обробки народних мелодій, а його репертуар ґрунтувався на гуцульській музиці та прикарпатському фольклорі [13, с. 61; 37].

Уже в 1970-х роках, паралельно з виступами у вокально-інструментальних ансамблях, Микола Мозговий співпрацював із Державною концертною організацією «Укрконцерт», де виконував як твори українських композиторів, так і власні пісні. У цей період він працював солістом у різних ансамблях і здобув широку популярність серед слухачів, попри неоднозначне ставлення деяких колег. У 1977 році після переходу до трупи Київського мюзик-холу Мозговий розпочав повноцінну гастрольно-виконавську діяльність у складі «Укрконцерту», де працював понад двадцять років – з 1973 по 1994 рік [31].

Проривом у його кар'єрі стала пісня «Рідний край» (1979), яку виконала Софія Ротару. Вона принесла йому всесоюзну популярність і стала поштовхом до подальшої авторської діяльності. Після цього Мозговий зосередився на виконанні власних пісень, створив колектив «Вересень» і активно гастролював. У 1980-х роках він співпрацював із поетами Юрієм Рибчинським і Миколою Кликовкою, написавши низку популярних пісень, зокрема «Любов останньою ніколи не буває». Незважаючи на популярність, до Спілки композиторів Мозговий не вступив – офіційною причиною була відсутність фахової освіти, а фактично – відсутність такої потреби, адже він успішно працював із Державною агенцією авторських прав [13, с. 62–63].

У 1986 році артист отримав звання Заслуженого артиста УРСР. Тоді ж розпочав громадську діяльність, зокрема працював у ЦК ЛКСМУ з питань культури. Із здобуттям Україною незалежності у 1991 році Мозговий активно долучився до оновлення національної естради, реагуючи на зміни в музичних тенденціях. Після завершення концертної кар'єри він заснував Український мистецький фонд імені Володимира Івасюка та започаткував міжнародний конкурс його імені. У 1993 році йому було присвоєно звання Народного артиста України [17, с. 16].

У 1994 році Микола Мозговий потрапив у жахливу автомобільну аварію. Він серйозно пошкодив хребет і впродовж року був прикутий до ліжка. Ця подія трапилася в той момент, коли вже був майже підписаний указ про призначення Мозгового на посаду міністра культури України. Усі його життєві й професійні плани були збудовані навколо цього призначення. Усвідомлюючи його організаторський талант, прагнення до справедливості й розуміння культурних процесів, можна лише уявити, яким був би шлях української культури, якби Микола Мозговий тоді зайняв цю посаду.

На початку 1990-х Мозговий засновує одну з перших студій звукозапису в незалежній Україні. Це починання переростає у потужний «Український державний театр пісні» – одне з перших менеджерсько-продюсерських об'єднань, яке займалося продюсуванням, розкруткою артистів, виданням їхніх альбомів на аудіокасетах і компакт-дисках. У 1998 році на цій студії Микола Мозговий разом з відомою українською співачкою й актрисою Ольгою Макаренко записує спільний альбом «Грай, музико моя». Ольга була однією з найяскравіших інтерпретаторок його пісень. До альбому увійшли десять пісень: авторські – «Край», «Материнська любов», «Прут-ріка», «Україна», а також твори на вірші інших поетів – «Грай, музико моя» (Ю. Сердюк), «Зачаруй нас, любов» (А. Демиденко), «Різдвяна ніч» (В. Близнюк), «Любов останньою ніколи не буває» (М. Кликовка), «Гадаю» (М. Куруц), «Вперше» (Ю. Рибчинський). Над аранжуванням працювали відомі українські музиканти – С. Круценко, А. Слабошпицький і Є. Іродов [13, с. 64–65].

У 1999 році Мозговий починає викладацьку кар'єру, очолюючи кафедру теорії та методики постановки голосу Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова. У 2004 році він отримує звання професора. Займаючись педагогічною діяльністю, він ділився з молоддю власним досвідом сценічної, вокальної та творчої роботи [13, с. 58].

Із березня 2005 року Микола Петрович очолює Національний палац мистецтв «Україна» як генеральний директор і художній керівник. Згодом

змушений залишити викладання, але повертається до активної творчості – щороку проводить великі сольні концерти, бере участь у масштабних сценічних проєктах, присвячених українській пісні [17, с. 18].

У 2007 році Мозговий захищає кандидатську дисертацію на тему «Становлення і тенденції розвитку української естрадної пісні», ґрунтуючи її на власному досвіді. Адже його творча кар'єра як композитора і співака розвивалася паралельно з етапами становлення цього жанру в Україні. Того ж року, з нагоди 60-річного ювілею, його нагороджують орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня за видатний особистий внесок у розвиток українського музичного мистецтва і багаторічну плідну працю. Також у 2007 році вийшов його авторський альбом «Зачаруй нас любов», до якого увійшли десять найвідоміших пісень композитора: «Зачаруй нас любов», «Знов я у гори іду», «Минає день, минає ніч», «Ти не дзвони», «Материнська любов», «Прут-ріка», «Зачаровані слова», «Край», «На щастя, на долю», «Моя перша любов».

30 липня 2010 року, після тривалих проблем зі здоров'ям, серце Миколи Мозгового зупинилося уві сні. Йому було 62 роки [37].

У 2017 році, до 70-річчя від дня народження Миколи Мозгового, за ініціативи його доньки, біля службового входу до Національного палацу «Україна» було встановлено пам'ятник митцеві (додаток А, фото 4) [13, с. 65].

Микола Мозговий був не лише музикантом, але й активним учасником культурного процесу. Його відкриті й різкі заяви щодо стану української естради викликали широкий резонанс. У 1998 році в інтерв'ю для газети «Бульвар» він вперше публічно виступив проти виконання під фонограму. Після цього на афішах почали з'являтися написи «живий звук», хоча це не завжди відповідало дійсності [3, с.8].

Він критикував як новоспечених «зірок», так і відомих артистів за відсутність живого співу, низький професіоналізм, втрату ідентичності. Його позиція викликала хвилю цькування, у ЗМІ почалась справжня «медіа-війна», доходило навіть до колективних звернень до Президента України Леоніда

Кучми з вимогою вгамувати «незручного» митця. Проте Мозговий витримав цей тиск з гідністю, а час підтвердив правоту його тверджень [17, с. 16–18].

Він був засновником і керівником Українського мистецького фонду імені Володимира Івасюка з 1993 року, організовував Міжнародні телевізійні фестивалі «Пісня буде поміж нас» (Чернівці) та «Море друзів» (Ялта), підтримував нових виконавців [37].

Микола Петрович був не тільки митцем і продюсером, а й громадським діячем. Він був членом Ради партії «Справедливість» (2001–2007), виступав за національну ідею, україномовний контент, конкурентоспроможну й якісну естраду. У своїх висловлюваннях говорив: «Треба любити свою країну. Впевнений, тільки національний принцип вирішить долю України. Всі люди, які тут живуть – українці, болгари, євреї, татари, румуни, поляки й інші, – повинні захотіти жити в прекрасній, щасливій і багатій країні. Українство не повинно залежати від національності, щоб гордо говорити: «Я — українець!» [17, с. 17]. Він називав себе не композитором, а вигадником пісень, проте саме його твори стали візитівкою української естради. Він втілював три головні форми української естради: участь у вокально-інструментальних ансамблях («Беркут», «Мальви», «Чарівні гітари»), сольне виконання (період роботи в «Укрконцерті») та авторську пісню («Край», «Материнська любов», «Моя перша любов») [55, с. 278–279; 38].

Попри насичену кар'єру, він залишався відданим родинним цінностям. Його дружина Віолета, донька Олена Мозгова (відома продюсерка), удочерена дочка, онуки Зоя й Женя – були його гордістю. [31].

2.2. М. Мозговий – естрадний виконавець, організатор та керівник вокально-інструментальних колективів

Період активного становлення М. Мозгового як виконавця припадає на 1970-ті роки – час, коли в Україні почала інтенсивно розвиватися діяльність вокально-інструментальних ансамблів. Ці колективи стали провідною

формою існування української естрадної музики, а їхня творчість сприяла поширенню національної пісенної культури. У цей час Микола Мозговий бере участь у створенні й роботі кількох колективів, які відіграли важливу роль у популяризації української естрадної пісні: «Беркут», «Мальви» та «Чарівні гітари» [55, с. 277–278].

Свій перший вагомий досвід в організаторській роботі Микола Мозговий отримав, очолюючи Івано-Франківський ансамбль «Беркут» у якості художнього керівника протягом 1974–1977 років (додаток А, фото 2). За цей період він реалізував себе в організаційній сфері та сформував основні принципи ансамблевої взаємодії: точність інтонацій, дисциплінованість виконання та узгодженість тембрових відтінків. Характерною особливістю «Беркута» було прагнення поєднати сучасне естрадне звучання з народнопісенними інтонаціями (органічний синтез фольклору та сучасності). Репертуар, що ґрунтувався на гуцульській музиці та фольклорних піснеспівах Прикарпаття, пройшов еволюцію від біт-композицій і хард-року до стабілізації у напрямі «фольк-року». Завдяки творчій ініціативі Мозгового та сучасним обробкам народних пісень, зокрема «Ой чорна, я си чорна» та «Гуси-гусоньки», ансамбль швидко здобув широку популярність, ставши одним із провідних естрадних колективів України [29].

Досвід, здобутий у «Беркуті» (1974–1977), став для Мозгового основою для подальшої організаторської діяльності під час співпраці з іншими ВІА кінця 1970-х років, зокрема, з «Мальвами» та «Чарівними гітарами». В репертуарі цих колективів він майстерно поєднував обробки українських народних пісень із патріотичними композиціями.

Окремий етап у творчості Миколи Мозгового пов'язаний із його виступами як соліста Державного концертного об'єднання «Укрконцерт» (1971–1994), де він утвердився як професійний естрадний співак. У 1971 році артиста було запрошено до трупи Київського мюзик-холу, після чого він розпочав активну гастрольно-виконавську діяльність. Саме відколи Микола Мозговий став солістом в «Укрконцерті», він зосередився на виконанні

власних пісень, серед яких: «Горянка», «Вперше», «Моя перша любов», «Ти пригадай». Цей період став часом остаточного формування його виконавської індивідуальності, що ґрунтувалася на поєднанні природної емоційності, насиченого баритонального тембру та глибокого динамічного діапазону [44, с. 207–208; 59].

Протягом 1970–1980-х років Мозговий активно здобував визнання на численних конкурсах і фестивалях. Зокрема, він двічі займав друге місце на конкурсі виконавців пісень соцкраїн у Ялті в 1979 та в 1981 роках. Його популярність серед широкої публіки зростала завдяки регулярній участі у Всесоюзних телевізійних фестивалях «Пісня–79», «Пісня–80» та «Пісня–88». Міжнародне ж визнання співак здобув, ставши лауреатом престижного «шлягер-фестивалю» «Дрезден–82» у Німеччині [13, с. 61–62].

У 1986 році Микола Мозговий створив та очолив власний гурт акомпаніаторів «Вересень», з яким успішно гастролював, виконуючи сольну авторську програму. У цьому ж році він був нагороджений почесним званням Заслуженого артиста України [38].

Характерним є те, що стиль виконання Мозгового позначався особливою виразністю інтонації та внутрішньою зосередженістю. Його сценічна поведінка була позбавлена зовнішньої театральності, натомість підкреслювала психологічний підтекст і драматизм твору. Ключовою рисою його виконавської манери було глибоке проникнення у зміст пісенного тексту, що дозволяло передати підтекст слова і трансформувати його у живу емоцію.

Його голос вважається одним із найкращих на українській естраді протягом довгих років. Він відзначався широким діапазоном, теплим тембром і неповторною барвистістю звучання, що надавало його виконанню непідробної щирості. Показовим є і те, що, на відміну від багатьох своїх сучасників, Мозговий принципово залишив сольну пісенну кар'єру, коли, за власними переконаннями, його голос перестав звучати на належному рівні. Артист не міг дозволити собі співати погано, адже сприймав сцену як простір духовної відповідальності перед слухачем [31].

Завдяки природному артистизму, внутрішній культурі та щирості вислову Мозговий став одним із найпопулярніших виконавців української естради 1970–1980-х років. Його сценічний образ поєднував мужність, простоту й національний колорит, а головну увагу співак зосереджував не на зовнішніх ефектах, а на виразності слова та емоційній насиченості вокалу (додаток А, фото 1).

У контексті розвитку української естради Мозговий виступає не лише як талановитий співак, а й як організатор, що створював нові моделі колективної творчості. Його діяльність стала важливою ланкою між етапом виникнення перших вокально-інструментальних ансамблів та подальшим становленням професійної української сцени. Як зазначає І. Долженко, діяльність Миколи Мозгового не лише забезпечила естрадній пісні в Україні високий художній статус та ознаки національної самобутності, але й стала оригінальною творчою основою, що визначила напрямок розвитку української естради на довгі роки, вплинувши на сучасників та наступні покоління композиторів і співаків [13, с. 80].

2.3. Композиторська творчість

Постать Миколи Мозгового посідає одне з провідних місць у становленні професійної української естрадної пісні другої половини ХХ століття. Його творчий доробок став унікальною сполучною ланкою між глибокою народнопісенною традицією та новаторською естрадною музикою, яка активно розвивалася в Україні у 1970–1980-х роках. Композиторський талант Мозгового є прикладом гармонійного поєднання народної мелодики, академічної музичної освіти та глибокого ліризму, властивого українській духовній культурі [60, с. 108–110].

Микола Мозговий розпочав свою мистецьку діяльність у період, коли українська естрадна музика зазнавала суттєвих якісних трансформацій. Після потужного піднесення 1960-х років, позначеного творчістю Г. і П. Майбород,

О. Білаша, І. Шамо, В. Івасюка, у 1970-х роках остаточно сформувався новий тип естрадного мислення – ансамблево-синтетичний, орієнтований на сценічну виразність і високий професійний рівень виконання. Саме в цьому середовищі утвердився неповторний індивідуальний стиль Мозгового, що вирізнявся врівноваженістю, інтонаційною чистотою та глибоким зв'язком із національною музичною основою [49, с. 128–130].

Як випускник Київської державної консерваторії імені П. І. Чайковського, Мозговий здобув ґрунтовну академічну підготовку, яка дозволила йому мислити широкими жанрово-стильовими категоріями та органічно поєднувати народну інтонаційність з академічною структурною логікою. Його пісні завжди базувалися на мелодизмі – виразній, наспівній мелодії, що розгортається природно, відтворюючи внутрішній рух емоції та думки. Мелодія у творчості композитора виступає головним носієм емоційного змісту, а гармонія й ритм виконують допоміжну роль, підкреслюючи її природність і щирість (додаток Б).

Характерними ознаками композиторського почерку митця є широка, співуча мелодика з опорою на народну пісенність, м'яка діатонічна гармонія з частими паралельними тональностями, врівноважена куплетна форма з варіаційним розвитком і поступовим емоційним наростанням. Усі ці риси формують особливу атмосферу внутрішнього спокою та правдивості інтонації, якої прагнув композитор. Мозговий свідомо уникав зовнішньої віртуозності та технічної складності, надаючи перевагу простоті, духовній глибині та щирості [13, с. 74].

Вагомий вплив на формування композиторського стилю Мозгового мала українська народна пісня. Ще на початку кар'єри він створив низку обробок народних мелодій для власного ансамблю ВІА «Беркут». Ця робота не лише збагатила його музичне мислення, а й сприяла глибокому розумінню інтонаційної природи народного мелосу. У творчості Мозгового народна пісня ніколи не з'являється у вигляді прямого цитування – її інтонації органічно інтегровані в мелодику, ритміку та гармонію його власних композицій.

Відчутний фольклорний вплив присутній у багатьох піснях композитора, серед яких «На щастя, на долю» (сл. М. Ткача), «Горицвіт» (сл. В. Драгомирецького), «Горянка» (сл. В. Кудрявцева), «Знов я у гори іду» та «Килим з маків» (сл. Ю. Рибчинського), «Рідний край», «Прут ріка», «Карпатські квіти» (на власні слова). Для цих творів характерні ладогармонічні структури, властиві українському фольклору – паралельне чергування мажору й мінору, перемінні лади, секвенційні мелодичні побудови. Наприклад, у пісні «На щастя на долю» гармонічна основа побудована на перемінному мажоро-мінорі, а в мелодиці приспіву – типовий фольклорний рух від шостого ступеня з гармонією S–T–D–T.

Фольклорні інтонації Мозговий майстерно поєднував із сучасними жанрами – шлягером, рок-баладою, ф'южном, диско-фанком. Так, у пісні «Грай, музико моя!» композитор застосовує елементи гуцульського ладу та інтонаційне наслідування гри на народних інструментах, що створює ефект етнічного колориту. А пісня «Вперше» («Твої вуста медовії») на вірш Ю. Рибчинського демонструє поєднання народнопісенних елементів із диско-фанковими ритмами, використання гуцульського мінору та коломийкових мотивів у програшах. Усі ці приклади свідчать про глибоку інтеграцію фольклорних традицій у сучасну музичну мову митця.

Цікавим прикладом поєднання народної інтонаційності з естрадними жанрами є пісенний цикл Мозгового на слова Андрія Демиденка – «Пори року» («Ой несе весна відерця», «Щедре літо», «Золотиста осінь», «Зимонька-зима»). У цих піснях композитор відтворив енергетику українських сезонних фольклорних жанрів – веснянки, колядки, щедрівки, поєднавши її з сучасними гармонічними та ритмічними елементами. У «Ой несе весна відерця» характерна гуцульська синкопована ритміка поєднана з пісенною формою шлягеру, а в «Золотистій осені» використано перемінний лад (мажоро-мінор) і низхідний тетрахорд гуцульського мінору.

Окреме місце у творчості Мозгового посідає жанр патріотичної пісні. У питаннях любові до Батьківщини композитор був глибоко переконаним і

щирим патріотом. Найвідомішим його твором цього жанру є «Україно, моя Україна» (сл. В. Близнюка), у якому органічно поєднано інтонації народної пісні з рисами естрадного шлягеру. Композиція вирізняється закличною мелодією, висхідним тематизмом на словах «Україно», та використанням народних тембрів в аранжуванні. Мозговий умів створити патріотичний образ без пафосу, через емоційну щирість і мелодичну довірливість [55, с. 277–278].

Академічна освіта Мозгового та досвід роботи у філармоніях дали йому змогу поєднувати елементи класичного вокального письма з естрадною піснею. У багатьох його композиціях відчутна спорідненість із жанром міського романсу, зокрема у піснях «Дивна ніч» (сл. О. Коржа), «Матіола» (сл. В. Крищенко), «Кришталь горить (Троянда-ружа)» (сл. В. Герасимова). Їхня мелодика насичена широким диханням, характерним для романсу, а гармонія містить м'які хроматизми. Пісню «Коло вогню» можна визначити як зразок романсової форми – з контрастом між речитативною куплетною мелодикою та широкою кантиленною лінією приспіву, поступовою динамікою розвитку та емоційною кульмінацією.

З кінця 1980-х років у творчості Мозгового з'являються впливи західних стилів – року, джазу, диско, фанку, ф'южну. Композитор використовував ці елементи для розширення образного діапазону своїх пісень. Так, у піснях «Наречена» та «Розквітай любов» відчутна танцювальна енергія диско-фанку, а у композиції «Ти не дзвони» та «Минає день, минає ніч» – риси рок-балади.

Починаючи з 1990-х років, Мозговий активно звертається до жанру ліричної рок-балади. Пісні «Материнська любов» і «Минає день, минає ніч» є класичними зразками цього жанру. Вони побудовані за подібним драматургічним принципом: речитативно-декламаційні куплети, що переходять у кульмінаційно насичений приспів з гітарним соло. Використання електрогітари, синтезатора, контрастних динамічних хвиль створює глибоко емоційний простір, у якому поєднуються естрадність і драматизм рок-музики. У цих композиціях проявляється філософська лірика митця – роздуми про кохання, материнську жертву, плін часу й сенс буття [60, с. 110–112].

Жанрова палітра пісенної творчості Миколи Мозгового надзвичайно широка. У ній співіснують різні стильові напрями – народна пісня, романс, шлягер, рок-балада, ф'южн, джазова стилістика. Дослідниця Олена Мозгова відзначає, що основою стилю батька є лірична пісня, у якій органічно присутні елементи народної танцювальної традиції, рок-балади, реггі, диско, джазового вокалу тощо. Такий жанровий симбіоз забезпечує багатшаровість інтонаційного змісту його творів: від вокальної мелодії та гармонічної основи – до підголосків і ритмічної структури. Особливе значення мають аранжування пісень – вони надають шлягеру рис рок- або джазової стилістики, підсилюють драматизм або ліризм композиції за допомогою інструментальних програвів чи гітарних соло [26, с. 136–140].

Таким чином, Микола Мозговий створив власну модель української авторської пісні, у якій гармонійно поєднано фольклорні витoki, академічну культуру та сучасні естрадні тенденції. Його пісні вирізняються інтонаційною правдивістю, глибоким мелодизмом і духовною наповненістю, що забезпечує їм особливе місце у скарбниці української естрадної музики [16, с. 151–152].

2.4. Наукова і педагогічна діяльність

Микола Петрович Мозговий був не лише творцем і виконавцем української естрадної пісні, але й науковцем. Він став одним із перших, хто здійснив систематичне дослідження української естради, розглядаючи її як складний культурний феномен [20, с. 96].

У 2007 році Мозговий здобув науковий ступінь кандидата мистецтвознавства, захистивши дисертаційне дослідження на тему «Становлення і тенденції розвитку української естрадної пісні» у Київському національному університеті культури і мистецтв. У цій праці він уперше системно проаналізував історію формування українського естрадного жанру, виокремивши його етапи, жанрово-стильові ознаки, соціокультурні передумови й естетичні тенденції. Дослідник довів, що естрадна пісня є

відображенням духовних процесів у суспільстві, а її еволюція нерозривно пов'язана зі змінами в суспільно-політичному та культурному житті країни [35, с. 6–7].

Згідно досліджень Мозгового, розвиток української естради відбувався у трьох послідовних етапах. Перший – 1950–1960-ті роки – характеризується поступовою професіоналізацією самодіяльної сцени та появою вокально-естрадних ансамблів. Другий – 1970–1980-ті роки – означився жанровим розширенням, становленням авторської пісні та активним впливом джазу на національну музику. Третій – 1990–2000-ті роки – став періодом ринкових трансформацій, коли українська естрада почала розвиватися за законами шоу-бізнесу, що зумовило як її масовізацію, так і підвищення професійного рівня. [41, с. 162–164].

Тематика наукових праць Миколи Мозгового охоплює широкий спектр напрямків української масової музичної культури. Серед найвідоміших його публікацій – «Українська пісенна естрада в умовах ринкових відносин» (2005), «Особливості українського шлягеру в контексті розвитку національної естради» (2008), «Історико-культурні умови розвитку української пісенної естради ХХ століття» (2008) та «Чинники розвитку сучасної української естрадної музики» (2009). У цих працях автор визначає основні критерії популярності пісні, розкриваючи її художню структуру та наголошуючи, що успішний шлягер ґрунтується на трьох складових: щирості почуття, простоті форми та оригінальності мелодичного мислення [39, с. 313–315; 40, с. 72–74].

Особливої уваги Мозговий приділяв дослідженню естрадного мелосу як інтонаційної основи української пісенної творчості. Він ретельно аналізував вплив фольклорних, джазових і поп-культурних елементів на стиль українського шлягеру, виокремлюючи його найхарактерніші стильові та лексико-мелодичні ознаки. Науковець підкреслював надзвичайну важливість поширення української естрадної пісні в масовій культурі як ефективного інструмента популяризації національної культури [3, с. 9–10].

У своїх працях Мозговий наголошував, що провідну роль у розвитку естрадного мистецтва відіграли технічний прогрес, технологізація масової культури та еволюція самого жанру. Особливого значення він надавав рекламі як механізму масовізації естрадної музики та інструменту стимулювання попиту. Науковець аналізував процеси формування моди й попиту на певні явища у музичному середовищі та способи впливу на поведінку споживачів. Він підкреслював, що комерційна основа культурної індустрії полягає в орієнтації на прибуток, однак за умови дотримання духовних цінностей і професійних стандартів вона може стати рушієм розвитку національної естради [35, с. 6–7].

Микола Мозговий став чи не першим науковцем, який системно дослідив еволюційні процеси розвитку української естрадної пісні кінця XX – початку XXI століття. Він визначив вплив технічних засобів, культурних і ринкових механізмів на трансформацію жанру, проаналізував чинники масовізації вітчизняної естради та окреслив основні етапи її становлення. Поєднання культурологічного аналізу з глибоким практичним досвідом сценічної діяльності надало його науковим працям переконливості та аналітичної глибини [20, с. 99–100].

Таким чином, Микола Мозговий як науковець заклав теоретичні засади сучасного вивчення української естрадної пісні. Його дослідження охопили історичний, жанровий, культурологічний та аналітичний рівні осмислення естради. Завдяки поєднанню глибокого музичного досвіду, системного мислення та аналітичної точності він створив цілісну концепцію розвитку української естрадної культури, що зберігає актуальність і нині.

Поруч із науковими напрацюваннями надзвичайно важливим напрямом діяльності Миколи Мозгового стала педагогічна праця. Він був відомий не лише як композитор та виконавець, а й як наставник із яскравим педагогічним талантом і високим авторитетом. Упродовж життя Мозговий допоміг багатьом молодим вокалістам увійти в професію, формуючи середовище виконавців,

зорієнтованих на високу культуру співу, відповідальність і етичні засади сценічної діяльності.

Від 1999 року він очолював кафедру теорії та методики постановки голосу Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова, активно передаючи студентам власний творчий та виконавський досвід. На основі багаторічної сценічної практики Мозговий створив педагогічну школу, у якій поєднав академічні принципи вокальної підготовки з вимогами сучасного естрадного мистецтва.

Його вихованці й сьогодні репрезентують українську вокальну культуру в різних музичних колективах та жанрових напрямках, працюють солістами, беруть участь у професійних хорах, а дехто продовжує педагогічну місію свого наставника у мистецьких навчальних закладах. Завдяки цьому педагогічна діяльність Миколи Мозгового набула тривалого впливу, а його методичні підходи продовжують формувати сучасну українську вокальну школу [13, с. 58].

2.5. Продюсерська, організаторська і громадська робота

Період 1990-х – початку 2000-х років ознаменував новий етап у творчості Миколи Мозгового: митець поступово відходить від сцени і концентрується на розвитку українського культурного простору як продюсер, організатор та громадський діяч. У 1991 році він очолює Фонд імені Володимира Івасюка, що і стало початком його системної організаторської роботи.

Микола Мозговий активно розвивав український музичний простір, створивши власну студію звукозапису, на основі якої у 1994 році заснував «Український державний театр пісні». У цьому новаторському проєкті він став і директором, і художнім керівником, формуючи нову культуру живого виконання та підтримуючи молодих артистів [13, с. 57–59].

Важливим етапом у продюсерській діяльності Мозгового став Міжнародний конкурс молодих виконавців сучасної української естрадної пісні імені Володимира Івасюка, який з 1993 року щороку проводився у Чернівцях. Його засновниками стали Міністерство культури і мистецтв України, Чернівецька міська рада, Український мистецький фонд імені В. Івасюка, Національна телекомпанія України та Національна радіокомпанія України. Програму конкурсу складали урочисті відкриття й закриття та три конкурсні дні, а обов'язковою умовою участі було виконання пісні Володимира Івасюка. Гран-прі конкурсу становило 5 тисяч доларів США.

До журі конкурсу входили відомі діячі культури з України, Молдови, Болгарії та інших країн, а головою журі був Микола Мозговий. Саме тут здобули перші перемоги такі майбутні зірки, як Таїсія Повалій (Гран-прі, 1993), Олександр Пономарьов (Гран-прі, 1995), Марина Одольська (Гран-прі, 1998) та інші виконавці, що згодом стали відомими в Україні [61].

Під керівництвом Мозгового проводилися й інші мистецькі заходи, серед яких був і міжнародний молодіжний телефестиваль «Море друзів» у Ялті. Заснований у 1994 році з ініціативи митця, цей фестиваль став майданчиком для старту естрадної кар'єри багатьох молодих виконавців з України та інших країн – Болгарії, Молдови, Узбекистану, Грузії. Важливою умовою участі було виконання однієї пісні українською мовою, що сприяло поширенню національної пісенної культури, а конкурс відбувався у кілька турів просто неба в Літньому кінотеатрі на ялтинській набережній, створюючи атмосферу творчого обміну й міжнародної співпраці [4].

У 2003 році Микола Мозговий започаткував у Чернівцях новий культурний проєкт – Міжнародний пісенний фестиваль «Пісня буде поміж нас». Його створення доповнило систему мистецьких заходів, присвячених творчості Володимира Івасюка, і стало ще однією платформою для популяризації української естрадної пісні. До участі в фестивалі долучалися виконавці з різних країн, зокрема й ті, хто раніше виступав на конкурсах імені

В. Івасюка, що забезпечувало високий художній рівень події та підтримувало інтерес публіки [61].

Громадська діяльність Миколи Мозгового набула нового масштабу, коли у 2005 р. він обійняв посаду генерального директора Національного палацу «Україна». Узявшись за глибокі реформи, Мозговий за п'ять років зміг остаточно закріпити статус Палацу як «головної сцени країни» [37].

Мозговий суттєво змінив пріоритети та управлінську структуру Палацу. Якщо раніше основний дохід забезпечували переважно зарубіжні гастролери, то завдяки реформам палац «Україна» перетворився на провідну трибуну для українських солістів та національних музичних колективів [13, с. 57–59].

На цій посаді Микола Мозговий також рішуче продовжив свою принципову боротьбу проти використання фонограми. Щорічним проведенням власних сольних концертів виключно з живим звуком він подавав приклад колегам. Своїм професіоналізмом Мозговий знову, як і у 1980-х рр., значно підняв планку естрадного виконавства, заохочуючи аудиторію обирати живе спілкування з піснею замість використання фонограм [18].

Національні цінності та принципова громадянська позиція супроводжували Мозгового у всіх його культурних ініціативах. За словами Ю. Рибчинського, які наводить К. Остапович, митець був «дуже принциповим» і «справжнім патріотом» української пісні [49, с. 129].

Після його смерті ім'я Мозгового продовжує жити: його іменем названо Обласний фестиваль-конкурс естрадної пісні «Грай, музико моя!» у Хмельницькому та Хмельницьку дитячу музичну школу №1, в Києві в Палаці «Україна» проводяться концерти його пам'яті [13, с. 57–59].

Продюсерська, організаторська та громадська діяльність Миколи Мозгового стала однією з ключових складових його творчого шляху. Завдяки його ініціативам на межі XX–XXI століть було сформовано сучасну інфраструктуру українського шоу-бізнесу, підтримано нове покоління виконавців і закладено високі професійні стандарти української естради.

РОЗДІЛ III ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПІСЕНЬ МИКОЛИ МОЗГОВОГО

3.1. Творчий доробок композитора в мистецьких проектах сьогодення

Масштабний мистецький проєкт – триб'ют-шоу «Найкращі пісні Миколи Мозгового» – відбувся 16 листопада 2024 року у Києві, на сцені Національного палацу мистецтв «Україна». Цей концерт став справді знаковою подією для поціновувачів української естрадної музики, адже творче надбання видатного композитора, поета й виконавця Миколи Мозгового залишається справжньою перлиною у скарбниці національної культури [45].

В офіційній програмі зазначалося, що метою проєкту було вшанування творчого спадку Миколи Мозгового та популяризація його творів серед сучасної аудиторії, а також демонстрація того, що українська пісня може залишатися актуальною й модерною, не втрачаючи своєї душевності та змістовної глибини.

Програма концерту вражала своєю насиченістю, адже включала понад тридцять пісень Миколи Мозгового, серед яких легендарні хіти – «Минає день, минає ніч», «Край, мій рідний край», «Материнська любов», «Зачаруй нас, любов», «Матіюла», «Дивна ніч» та багато інших. У програмі були представлені й рідше виконувані композиції, що, незважаючи на меншу популярність, вирізняються особливою художньою цінністю, поетичністю та мелодичним багатством. Кожна з пісень була представлена у новій інтерпретації, з використанням сучасних аранжувань, що дало змогу переосмислити знайомі мелодії крізь призму сьогодення.

На сцені Національного палацу мистецтв «Україна» зібралися зірки різних поколінь української естради. Серед них – MONATIK, TAYANNA, Людмила Монастирська, Віктор Павлік, Христина Охітва, Влад Гнатовський, гурт “Luiku”, Софія Адамів, Марта Адамчук, М’ЯТА, MÉLOVIN, Katya Chilly

і Фома (гурт «Мандри»), HARNA, Дарина Чорна, Spiv Brativ, Оксана Білозір, Анастасія Мартинюк, Геля Зозуля, VOLKANOV, Максим Бородин, Наталія Бучинська та інші, які створили яскраві інтерпретації пісень композитора [12].

Музичний супровід концерту забезпечували оркестр Заслуженого академічного Ансамблю пісні і танцю Збройних Сил України, а також Національний заслужений академічний ансамбль танцю України імені Павла Вірського, балет SHOW BALLET GENIUS і народний ансамбль народного танцю «Барвінок». Поєднання академічного оркестрового звучання з елементами джазу, року, фолку та поп-музики створило своєрідну стилістичну палітру, яка відображала багатогранність пісенної спадщини митця.

Ключовою ініціаторкою та організаторкою проєкту стала Олена Мозгова – донька композитора, відома українська продюсерка, співачка та громадська діячка. Її задум мав не лише мистецьке, а й глибоко особисте значення – прагнення зберегти живу присутність батькової музики у сучасному культурному просторі. Народжена 9 лютого 1974 року у Києві, Олена Мозгова з дитинства перебувала в атмосфері творчості, переймаючи у родинному колі любов до української пісні. Отримавши фахову освіту в Київському національному університеті культури і мистецтв (КНУКіМ), вона швидко стала однією з ключових продюсерських фігур української естради. Її робота на Першому національному телеканалі включала створення таких програм, як «Пісня року», «Золотий грамофон» і «Золота шарманка», а також участь у розробці інших телевізійних шоу [1].

У своїх виступах і публікаціях Олена Мозгова неодноразово наголошувала, що концерти пам'яті Миколи Мозгового – це не просто триб'ют-проєкти, а й акт збереження культурної спадщини.

Повертаючись до самого концерту, варто зазначити, що протягом творчого вечора прозвучали як ліричні, так і патріотичні твори Миколи Мозгового, які завжди вирізнялися глибиною змісту, любов'ю до рідної землі та вірою в людину. Композитор майстерно поєднував академічну структуру з естрадною мелодикою, створюючи музичну мову, близьку кожному. Його

пісні – це своєрідна художня хроніка українського серця, у якій звучить біль, надія, ніжність і віра в краще.

Особливо зворушливою стала частина вечора, коли на великому екрані з'явилося відео, де Микола Мозговий виконував свою легендарну пісню «Минає день, минає ніч». У цей момент у залі запанувала тиша, сповнена щирих емоцій: багато глядачів не стримували сліз, а вся зала підвелася, вшановуючи митця стоячи. Цей епізод став справжнім символом духовної присутності композитора, чий голос і сьогодні здатен торкатися найглибших струн людської душі.

Фінал концерту мав особливе художнє та символічне значення. Спершу пролунала пісня «Край, мій рідний край» (муз. і сл. М. Мозгового) у виконанні Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України імені Павла Вірського під запис голосу самого композитора, що стало моментом єднання минулого й сучасності. Одразу після цього на сцені пролунала композиція «Захисники» (муз. М. Мозгового, сл. О. Коржа) у виконанні David Axelrod разом із хором та оркестром Заслуженого академічного ансамблю пісні й танцю Збройних Сил України. Цей номер став справжнім гімном мужності й любові до Батьківщини, наповнивши залу урочистістю та вдячністю захисникам України [42].

Ці дві пісні – стали емоційним фіналом концерту, символічно поєднавши любов до Батьківщини, пам'ять і мужність. Саме цей завершальний акорд підкреслив головну ідею вечора: українська пісня живе, доки її співають, а спадщина Миколи Мозгового продовжує надихати нові покоління митців і слухачів.

Наступним етапом продовження популяризації творчого доробку композитора став концерт «Микола Мозговий: найкраще», що відбувся 7 вересня 2025 року на сцені Національного палацу мистецтв «Україна» (м. Київ). Захід продовжив традицію щорічних концертів пам'яті, засвідчивши посилення уваги сучасної аудиторії до пісенної творчості Миколи Мозгового. Програма концерту була вибудована таким чином, щоб охопити різні грані

творчості митця – від камерної лірики до фольклорних образів і масштабних естрадно-танцювальних постановок [36].

Як і раніше, головною організаторкою події виступила Олена Мозгова, завдяки якій проєкт зберіг свою концепцію і цілісність. Також над створенням заходу активно працювали випускники та студенти кафедри режисури естради і шоу Київського національного університету культури і мистецтв. Зокрема, режисеркою-постановницею проєкту стала Юлія Морська – режисерка, стар-продюсерка 1+1 та директорка артиста OKS [11].

Вечір пам'яті Миколи Мозгового відкрила Тіна Кароль, виконавши легендарну пісню «Грай, музико моя» – композицію, з якої Мозговий розпочинав свій перший альбом 1998 року (додаток В). Саме ця пісня стала емоційним та естетичним ключем усього концерту, задавши тон, що поєднав глибинну ліричність української естрадної традиції із сучасною сценічною мовою [6].

Головною особливістю стало створення дуету Тіни Кароль із Миколою Мозговим завдяки використанню архівного вокалу та відео маестро. Візуальна поява Мозгового на великому екрані та емоційний жест Кароль у фіналі – звернення до образу автора – надали номеру майже сакрального звучання. Ті, хто працював над постановкою, говорили, що вона «мурашить нереально», і глядачі це відчували сповна. Постановка (SHOW BALLET GENIUS і студія D-T.O.P., хореограф Віталій Загоруйко) створила пластичний простір, що підсилював внутрішню драматургію твору.

Тіна Кароль залишила пісню в оригінальній тональності, а загальна структура твору фактично не змінилася, хоча вступ у новому аранжуванні став довшим і розгорнутішим. Попри оновлені елементи, аранжування зберігає опорну побудову пісні, однак основний акцент тепер зроблено на фортепіано, струнну групу та ударні, що надає звучанню більш витонченого характеру. В оригіналі ж відчутні гуцульські інтонації, сформовані завдяки активному використанню сопілки, бандури та інших характерних тембрів, що додають твору етнічного колориту та легкого рок-відтінку [32].

Важливою рисою її виконання стали мелізми, вокальні прикраси та тонкі темброві нюанси, які допомагають створити дуже особистий, майже довірливий діалог із музикою. У цій інтерпретації велике значення має й динаміка: співачка вільно переходить від м'якого, майже шепітного звучання до сильніших, розгорнутих кульмінацій. Вона свідомо грає голосом і різними прийомами, щоб передати повну емоційну гаму твору та підкреслити його внутрішню глибину.

Артистка підкреслила, що пісні Мозгового – одні з «найскладніших в українській естраді», а в соцмережах подякувала маестро за його творчий спадок. Виконання Тіни Кароль стало ключовою прелюдією концерту: воно зберегло дух оригіналу, водночас переосмисливши його через сучасну музичну мову, живі емоції та глибокий сценічний образ [58].

Таким чином, потужний старт концерту задав високу планку для подальших інтерпретацій творів маестро. Далі на сцені прозвучала низка відомих творів у нових сценічних трактуваннях, зокрема «Щастя» (ALENA OMARGALIEVA), «Дві орелі» (Оксана Білозір), «Вперше» (Ірина Білик), «Ти не дзвони» (М'ЯТА), «Коло на талії» (Марта Адамчук), «Горицвіт» (YAGODY), «Кохана» (Максим Бородін). Виконавці продемонстрували широкий спектр інтерпретацій, зберігаючи мелодичну виразність і внутрішню драматургію, властиву стилю Мозгового.

Важливою складовою концерту стала участь колективів, які забезпечували хореографічний та вокально-хоровий супровід номерів, підсилюючи їхню сценічну виразність. Хореографічні постановки виконували SHOW BALLET GENIUS, студія сучасного танцю D-T.O.P. та Ансамбль народного танцю «Київ» КНУКиМ, додаючи динаміки й пластичності окремим композиціям. Вокальний супровід забезпечили Хор Академічного ансамблю пісні і танцю України Державної прикордонної служби України та Циганський академічний музично-драматичний театр «Романс», чиє звучання збагатило програму емоційною глибиною.

Фінальний блок концерту поєднав ліричні та патріотичні інтонації. Прозвучали «Материнська любов» (DOMIY), «Земле, матінко моя» (Наталія Бучинська), «Край» у харизматичній інтерпретації VERKA SERDUCHKA & BAND.

Завершальним номером концерту стала пісня «Захисники» у виконанні David Axelrod, яка завершувала програму і на концерті 2024 року. Перед виконанням цього твору Олена Мозгова вийшла на сцену й наголосила, що, на її думку, нині кожен мистецький захід чи концерт в Україні має завершуватися словами вдячності тим, хто сьогодні захищає нашу державу, хто захищав її раніше і хто буде захищати надалі. Вона також зазначила, що пісня, створена Миколою Мозговим раніше, була дещо оновлена в текстовій частині та переосмислена відповідно до сучасних обставин. Саме тому сьогодні вона звучить особливо актуально – як своєрідний гімн усім українським захисникам. Після цих слів прозвучало виконання твору, яке стало кульмінаційним моментом вечора та емоційним узагальненням його духовної ідеї [46].

Концерт «Микола Мозговий: Найкраще» 2025 року не просто відтворив окремі елементи попереднього триб'ют-шоу, а й помітно розширив підхід до представлення творчості композитора. Захід засвідчив, що пісенна спадщина Мозгового й надалі активно переосмислюється в сучасному культурному середовищі. Поєднання різних сценічних форматів – від традиційних до більш експериментальних – дозволило по-новому показати багатство й гнучкість його музики, що органічно вписується у різні стилі зберігаючи свою емоційну щирість та національний характер.

3.2. Пісні композитора в сучасному мистецькому середовищі: інтерпретаційний аспект

Несподіваною окрасою концерту «Микола Мозговий: найкраще» (2025 р.) стало виконання пісні «Материнська любов» у трактуванні

всесвітньо відомої оперної співачки Людмили Монастирської. Початково створений Миколою Мозговим як ліричний естрадний твір, цей номер набув нового художнього наповнення завдяки академічній вокальній манері виконавиці. Л. Монастирська перетворила пісню на емоційно насичений драматичний монолог, у якому поруч із ніжністю звучить глибока сила образу матері.

Використання оркестрового супроводу у виконанні Заслуженого академічного Ансамблю пісні і танцю Збройних Сил України створило симфонізоване звучання, яке контрастує з початковим, більш естрадним варіантом. Аранжування підкреслювало кульмінаційні моменти твору, розширюючи емоційний діапазон композиції. Виконання Монастирської вирізнялося широкою динамікою, глибоким тембром і плавним академічним «легато», що надало твору урочистого й величного звучання. Особливо виразно прозвучали верхні ноти, які співачка вела з сильним емоційним акцентом, підкреслюючи незламну силу материнської любові. У результаті лірична пісня Мозгового набула нового змістового акценту, зосередженого на темі материнства, що в умовах війни звучить особливо проникливо та актуально. Така інтерпретація засвідчила універсальність творчості Мозгового та її здатність органічно втілюватися в академічних формах [42].

Сучасний виконавець MONATIK представив інноваційну інтерпретацію пісні Миколи Мозгового «Дивна ніч», органічно поєднавши класичну естрадну основу з актуальною поп-фанк естетикою XXI століття. Нове аранжування надало твору динамічності та ритмічності завдяки електронним елементам, водночас зберігши його первинну мелодичну виразність та авторський стиль. Важливим художнім рішенням стало залучення симфонічного оркестру, що створив ефект жанрового синтезу: масштабність живого виконання поєдналися з сучасною танцювальною подачею. Такий підхід оновив звучання композиції, підкресливши її універсальність.

Власна манера MONATIK'а – м'який вокал, ритмізований речитатив, інтонаційна легкість – змінила емоційний вектор композиції. Традиційно

лірична пісня зазвучала більш світло, романтично й молодіжно. Виконавець активно взаємодіяв із публікою, не лише створюючи атмосферу спільного переживання, а й залучаючи зал до руху та танцю, що підсилювало емоційність номера. Інтерпретація MONATIK'а демонструє як спадщина Миколи Мозгового може гармонійно звучати в сучасному музичному дискурсі, відкриваючи нові сенси для різних поколінь слухачів [43].

Цікаву інтерпретаційну версію пісні «Горянка» (слова і музика М. Мозгового) представив VOLKANOV у 2024 році. Пісня «Горянка» була створена Миколою Мозговим ще у 1983 році. Композиція належить до ліричного естрадного репертуару та поєднує ознаки українського народнопісенного мелосу, міського романсу й сучасної естрадної стилістики.

Виконання «Горянки» Миколою Мозговим під час фестивалю «Кримські зорі» (1983) у супроводі естрадно-симфонічного оркестру демонструє органічне поєднання модерної естрадної мови з етнічними українськими інтонаціями. У вступі чується темброва імітація народних інструментів, створена гітарою та бас-гітарою. Синкопований ритм наближає твір до карпатської танцювальної традиції, а мелодика поєднує інтонації романсу та західноукраїнського мелосу [13, с. 69].

Одним із найпомітніших сучасних прочитань твору є виконання VOLKANOV на триб'ют-шоу «Найкращі пісні Миколи Мозгового» 2024 року. Його інтерпретація поєднує академічно-естрадну манеру співу зі збереженням первісної ліричної атмосфери. Виконавець дотримується авторського тексту й мелодії, підкреслюючи поетичну ніжність образу «горянки» та емоційну щирість твору. Аранжування з домінуванням ударних створює чіткий танцювальний ритм і наближає композицію до сучасної естрадної естетики. Виконання у підвищеній тональності (фа-дієз мінор) забезпечує світліше, резонансніше звучання, а пришвидшений темп додає динаміки та підкреслює оновлений танцювальний характер пісні.

Фінальна частина має незначні структурні зміни. Після другого куплету у новій версії VOLKANOV виконує приспів один раз, далі відбувається

модуляція, після якої приспів повторюється знову. Саме модуляція стає основним засобом формування кульмінації в його інтерпретації, підсилюючи фінальну виразність твору.

Натомість в виконанні Миколи Мозгового кульмінація досягається іншим шляхом – інтервальним підняттям мелодії на сексту вгору, що створює характерний стрибок та надає кульмінаційному моменту більшої вокальної напруги. Саме цей принцип інтервального піднесення є ключовою відмінністю між кульмінаційними рішеннями у версіях Мозгового та VOLKANOV.

Інтерпретація «Горянки» у виконанні VOLKANOV поєднує традиційну мелодику з сучасною естрадно-академічною манерою, зберігаючи ліричність авторського задуму. Підвищена тональність, оновлене темброве забарвлення, динамічні акценти та танцювальний рух надають твору сучаснішого сценічного звучання. Синтез елементів українського мелосу, карпатських ритмів, романсу та сучасне аранжування робить інтерпретацію стилістично цілісною й підтверджує органічний розвиток пісні Миколи Мозгового в сучасному музичному просторі [42].

Отже, представлення найкращих пісень творчого доробку Миколи Мозгового стало значним культурним явищем, що підтвердило невмирущість української естрадної пісні та її здатність до модерного самовираження. Проєкт продемонстрував, що творчість Мозгового є живою енергією українського духу, яка продовжує надихати, об'єднувати й відкриватися новими гранями для сучасного слухача.

3.3. «Минає день, минає ніч»: інтерпретаторські версії пісні

Пісня «Минає день, минає ніч» Миколи Мозгового на вірші Юрія Рибчинського – одна із найпомітніших шедеврів української естради, що протягом багатьох років не втрачає своєї актуальності та посідає важливе місце у музичній спадщині України [21].

Як це нерідко буває у творчому процесі, народження цього шлягера стало радше випадковістю. За спогадами Мозгового, в період його роботи у Київському мюзик-холі Ю. Рибчинський однієї ночі дав йому прочитати вірш «Минає день, минає ніч», а композитор пообіцяв до ранку написати музику (додаток А, фото 3). Він дотримав слова і саме так з'явилася композиція, що згодом перетворилася на один із найяскравіших творів української естради. Утім, уперше вона прозвучала лише у 1984 році у виконанні Софії Ротару. Відтоді композиція здобула шалену популярність і увійшла до репертуару багатьох відомих артистів: серед них сам М. Мозговий, І. Бобул, С. Ротару, О. Пономарьов, В. Павлік, TAYANNA, Т. Кароль, SHUMEI та інші [26, с. 132].

Ліричність, мелодійність і виразна образність зробили «Минає день, минає ніч» по-справжньому знаковою піснею. В її основі – тема нерозділеного кохання, яка пронизує весь текст. У першому куплеті розкрито внутрішній стан героя, що переживає тривогу й смуток через своє почуття. Мелодія підсилює ці емоції, відкриваючись висхідними інтервалами ч.8 і м.9 (приклад 1), після чого наприкінці куплету переходить у низхідний рух (приклад 2).

Приклад 1

Приклад 2

У приспіві емоційне напруження досягає свого піку, а кульмінаційна фраза завершує драматичну лінію твору (приклад 3).

Приклад 3

Другий куплет пропонує переосмислення основної теми – мелодія набуває урочистого, майже гімнічного характеру. Завершальний епізод із модуляцією перетворює композицію на рок-баладу, що вимагає від виконавця більшої сили голосу, емоційної насиченості й технічної професійності [64, с. 233].

Дослідження О. Мозгової підкреслює інтонаційну виразність мелодії, яка поєднує декламаційність і пісенність без внутрішньоскладових розспівів. Мелодія пісні має широкий діапазон і характерні інтервальні ходи. На жанровому рівні вокальна партія відповідає ліричній естрадній пісні, але динамічний розвиток образу та драматургія надають їй ознак рок-балади, що створює оригінальний художній результат та відкриває широкі можливості для виконавської інтерпретації [34, с. 231–232].

Першою інтерпретаторкою цього твору стала українська естрадна співачка Софія Ротару. Напередодні свого турне до Канади вона шукала нові пісні для концертної програми, і саме в цей період її давній друг Микола Мозговий запропонував їй виконати щойно створену композицію. Так, у 1984 році пісня вперше прозвучала у виконанні С. Ротару, одразу привернувши увагу глядачів і критиків [21].

Її інтерпретація вразила витонченим балансом між глибокою ліричністю та емоційною насиченістю, що дозволило повною мірою розкрити зміст твору. Особливістю подачі стала здатність співачки передавати найтонші емоційні відтінки завдяки м'якому фразуванню та вивірній динаміці. Плавні вокальні переходи робили звучання ніжним, проникливим і виразним, поглиблюючи драматизм композиції та підсилюючи її емоційний вплив.

Ротару продемонструвала уважне та чутливе ставлення до тексту, майстерно передаючи через музику делікатні переживання й внутрішню драму твору. Завдяки такій тонкій, продуманій інтерпретації їй вдалося не лише подарувати пісні нове життя, а й закріпити її у свідомості широкої аудиторії. Саме виконання С. Ротару стало своєрідним еталоном, орієнтиром для подальших трактувань цієї композиції, зберігаючи актуальність і сьогодні [53].

Олександр Пономарьов запропонував свою версію пісні Миколи Мозгового, зумівши зберегти її глибоку емоційність і водночас додати свіжих інтонаційних фарб. Його виконання поєднує ліричну основу оригіналу з більш академічною вокальною подачею, що є характерною для стилю співака. Пономарьов тонко акцентує емоційно значущі моменти за допомогою динамічних відтінків, створюючи переконливий художній образ із відчутною внутрішньою драмою. У кульмінаційних епізодах його голос звучить особливо потужно, наповнюючи простір силою емоційного переживання [21].

Важливою особливістю інтерпретації є те, що Пономарьов виконує твір лише у супроводі фортепіано, без залучення інших інструментів. Такий мінімалістичний підхід надає виконанню камерності й дозволяє повністю зосередитися на вокальній лінії. Співак зберігає оригінальну тональність пісні, проте обирає дещо повільніший темп, ніж у версії Мозгового. Це розширює простір для емоційного розкриття та сприяє більш розмисловому, зосередженому звучанню. Декламаційні фрагменти Пономарьов виконує м'якше, плавно «лігуючи» їх і наче «розпилюючи» фрази, завдяки чому досягається особлива виразність та інтимність інтерпретації [33].

Тіна Кароль представила свою інтерпретацію пісні на ювілейному вечорі хореографа Мирослава Вантуха у Палаці «Україна». Її виконання вирізнялося глибоким емоційним наповненням і тонким відчуттям художнього сенсу твору. Співачка зберегла ліричну основу композиції, водночас наповнивши її авторськими вокальними штрихами, що підкреслили драматизм і дозволили по-новому розкрити зміст пісні.

Виконання розпочинається особливо зворушливо: перші фрази Тіна Кароль співає «акапелла», що створює відчуття інтимності та занурює слухача в емоційний підтекст пісні. Лише після цього приєднується оркестр, який м'яко підсилює її вокальну лінію. Оркестрове звучання не домінує, а делікатно обрамлює голос співачки, формуючи ширший емоційний простір твору.

У другому куплеті співачка робить виразні інтерпретаційні зміни: вона трохи модифікує мелодичну лінію, додає більше вокальних прикрас, зокрема мелізмів, ліг та варіацій фразування. Саме з цього моменту виконання набуває більшої внутрішньої напруги та індивідуального почерку.

Важливою складовою інтерпретації є участь хору, який підключається переважно з другого куплету. Його звучання додає об'ємності й водночас поглиблює драматургію, особливо в кульмінаційних моментах, підкреслюючи наростання емоційного напруження. Таке багаторівневе поєднання сольного вокалу, оркестру та хору створює відчуття масштабності, але не перевантажує твір – навпаки, зберігає його ліричну природу.

Кульмінація подана майстерно та стримано, без зайвого пафосу: вона виникає природно завдяки поступовому нарощуванню інтенсивності, змінам тембру та гнучкому фразуванню. Завершення ж виконання особливо драматичне: після емоційного піку співачка різко повертається до майже беззвучної манери, закінчуючи фразу пошепки – «не можу, ні». Такий прийом надає фіналу камерності та глибокої щирості, створюючи сильний емоційний післясмак [57].

Серед сучасних сценічних прочитань цього класичного твору особливу увагу привертає інтерпретація TAYANNA, виконана у межах триб'ют-шоу

2024 року. Співачка обрала камерний формат, у якому головний акцент зроблено на внутрішньому переживанні та тонкій вокальній роботі.

Однією з визначальних рис звучання став акустичний гітарний супровід, що створив інтимну атмосферу. Гітара формує легку гармонічну опору, а голос TAYANNA стає центральним емоційним елементом виконання. Така фактура дозволяє співачці зберегти зосередженість і підкреслити природність тембру.

Початкові фрази подані у мовленнєво-декламаційній манері, що орієнтує слухача на текст і відтіняє ліричний підтекст твору. Упродовж розвитку композиції TAYANNA майстерно поєднує декламаційні інтонації з плавними вокальними лініями, забезпечуючи цілісність художнього образу. Її інтонування вирізняється точністю, м'яким переходом між регістрами та виваженою динамікою.

Важливою особливістю інтерпретації стало також транспонування твору до тональності, зручнішої для голосу співачки. Завдяки цьому її тембр звучить природніше й рівномірніше по всьому діапазону, а загальна вокальна подача набуває більшої м'якості та контрольованості.

У приспіві голос TAYANNA розкривається повніше: звучання стає об'ємнішим, але не переходить у надмірну експресію. Співачка підсилює драматизм за допомогою зміни динамічних відтінків, а не форсованого звучання, зберігаючи характерну для себе стриману емоційність.

Особливо виразним є завершення твору, де співачка застосовує вокальний прийом «субтон». Завдяки цьому кінцівка набуває інтимного, майже шепітного забарвлення, що створює відчуття щирого емоційного висловлення. Субтон у поєднанні з гітарною фактурою формує настрій тихого внутрішнього монологу, що органічно відповідає емоційній драматургії пісні.

Сценічний образ TAYANNA витриманий у стилі мінімалізму. Вона використовує стриману пластику та виразну міміку, не вдаючись до театралізованих жестів. Такий підхід спрямовує увагу на музичну інтерпретацію й підсилює психологічну глибину виконання [56].

ВИСНОВКИ

Досліджуючи творчу діяльність Миколи Мозгового в контексті розвитку української естрадної пісні, ми дійшли до таких висновків.

Становлення української естрадної пісні як окремого жанру припало на 50–60-ті роки ХХ століття. Провідними митцями цього періоду були П. Майборода, О. Білаш, І. Шамо та ін., а музика відзначалася емоційністю, ліризмом, піднесеністю й орієнтацією на гуманістичні ідеали та виконувалася переважно у супроводі великих оркестрів. Кінець 60-х – 80-ті роки стали часом оновлення української естрадної пісні: формується сучасна оркестрова естрада, а композитори (В. Івасюк, І. Поклад, І. Карабиць) поєднують національні мотиви з сучасними аранжуваннями. Паралельно розвиваються вокально-інструментальні ансамблі (ВІА), які виконують, переважно, електронну музику нового покоління («Смерічка», «Кобза», «Світязь»). Кінець 80-х років позначився кризою традиційної естради: зникає жанр ВІА, а звучання пісень спрощується і стає більш орієнтованим на масового слухача. Проголошення незалежності України у 1991 році започаткувало новий етап естрадної пісні, позначений свободою та формуванням власного культурного простору. Цей період характеризується активною діяльністю провідних виконавців, серед яких С. Ротару, Н. Яремчук, М. Мозговий, а також формуванням нового покоління артистів – О. Пономарьов, Н. Могилевська, К. Chilly, гурти «Скрябін» та «Океан Ельзи». У подальші десятиліття українська естрадна пісня стала важливим засобом утвердження національної ідентичності. Події Революції Гідності, війна 2014 року та масштабне вторгнення 2022 року посилили патріотичну тематику та сприяли утвердженню україномовного контенту. Нове покоління артистів – MONATIK, Джамала, Jerry Heil, Kalush – розширило жанрові межі української естради та сформувало її сучасне впізнаване звучання.

Микола Мозговий – одна з ключових постатей української пісенної естради другої половини ХХ – початку ХХІ століття: народний артист

України, композитор, педагог, науковець, художній керівник і продюсер. Перший етап професійного становлення митця пов'язаний з вокально-інструментальними ансамблями 1970-х років. Вирішальним став період роботи митця у ВІА «Беркут», який він очолював у 1974–1977 роках. Саме тут сформувалися основи його творчої методики: інтеграція народнопісенної мелодики в естрадну фактуру, увага до ансамблевої злагодженості та стилістичної цілісності виконання. Досвід роботи з цим ансамблем, а також подальша співпраця з колективами «Мальви» та «Чарівні гітари» сприяли виробленню його авторського композиторського і виконавського стилю. Понад два десятиліття (1971–1994) Мозговий був солістом «Укрконцерту». Саме тоді він утвердився як автор-виконавець, презентуючи власні пісні, серед яких – «Горянка», «Моя перша любов», «Грай, музико моя!». Їхнє виконання на всесоюзних та міжнародних фестивалях засвідчило високий професійний рівень Мозгового і як композитора, і як співака та забезпечило широку популярність його творчості. Композиторська діяльність Мозгового стала важливою складовою розвитку української естради. Його стиль формувався в контексті оновлення естрадної музики 1970–1980-х років і вирізнявся синтезом народнопісенної інтонаційності, академічної культури та сучасних естрадних технік. Це дало змогу створити власну модель авторської пісні – емоційно насиченої, мелодично цілісної та образно глибокої. Особливо показовими є композиції 1990–2000-х років («Материнська любов», «Минає день, минає ніч», «Край, мій рідний край»), у яких помітне звернення до рок-балади й використання елементів року, фанку, диско та ф'южну. Його композиторська спадщина охоплює фольклоризовані, камерно-ліричні, патріотичні та танцювально-естрадні твори, що вирізняються інтонаційною природністю й високою культурою письма. У 2007 році він захистив кандидатську дисертацію «Становлення і тенденції розвитку української естрадної пісні», здійснивши один із перших системних аналізів української естради як соціокультурного явища. З 1999 року Мозговий очолював кафедру теорії та методики постановки голосу Інституту мистецтв НПУ імені

М. Драгоманова, поєднуючи академічні принципи вокалу з сучасними вимогами естрадного співу та формуючи впливову виконавську школу. Важливим напрямом його діяльності була культурно-організаційна робота. Мозговий став ініціатором низки мистецьких проєктів, спрямованих на підтримку молодих виконавців і популяризацію української пісні. На посаді генерального директора Національного палацу «Україна» він здійснював модернізацію інституційних процесів, зокрема щодо підтримки живого виконання та розвитку національного репертуару.

Особлива увага у дослідженні приділяється сучасним мистецьким проєктам 2024–2025 років, у яких пісенний спадок Миколи Мозгового був переосмислений у новому сценічному форматі. Концертні програми «Найкращі пісні Миколи Мозгового» та «Микола Мозговий: найкраще», продемонстрували значний інтерес сучасних артистів до його творчості та підтвердили здатність його пісень органічно інтегруватися у сучасне культурне середовище. Програми включали понад тридцять композицій, представлених у нових аранжуваннях, а участь виконавців різних жанрів – від академічної традиції до сучасної поп-музики – засвідчила широкий інтерпретаційний потенціал творів Мозгового, їхню актуальність і впливовість у сучасному музичному та культурному просторі.

Розгляд окремих композицій у виконавсько-інтерпретаційному аспекті дав змогу глибше проаналізувати специфіку художньої мови митця.

У виконанні Людмили Монастирської «Материнська любов» набула рис академічної вокальної монодрами. Симфонізоване оркестрове аранжування, широка динаміка та драматична інтерпретація підкреслили глибину образу матері, трансформували естрадну ліричну пісню у масштабний вокально-симфонічний номер. Такий новий формат виконання засвідчив органічність музики Мозгового в академічному мистецькому просторі.

Версія пісні «Дивна ніч» у виконанні MONATIK'а презентує цілком інший інтерпретаційний підхід. Виконавець поєднав первинну мелодичну інтонаційність із сучасною поп-фанк естетикою, що надало твору оновленої

стилістики. Синтез симфонічного оркестру та електронних елементів сформував модерне звучання, водночас зберігши романтичний характер композиції. Інтерпретація стала прикладом того, як музика Мозгового може інтегруватися у молодіжний поп-дискурс XXI століття.

У пісні «Горянка» інтерпретація VOLKANOV поєднує традиційну мелодику з сучасною естрадно-академічною манерою, зберігаючи ліричність твору. Підвищена тональність, пришвидшений темп і домінування ударних надали композиції більшої динаміки та актуального сценічного звучання. Модуляція перед фінальним приспівом створює яскравий кульмінаційний акцент, а синтез українського мелосу, карпатських ритмів і модерного аранжування підкреслює природне оновлення пісні в сучасному музичному просторі.

Аналіз інтерпретаторських версій пісні «Минає день, минає ніч» Миколи Мозгового засвідчили її виняткову художню універсальність та здатність органічно розкриватися в різних виконавських стилях. Твір побудований на виразній мелодиці, широкому діапазоні, характерних інтервальних ходах і драматургії, що тяжіє до рок-балади, створює широкий простір для творчого трактування, не втрачаючи при цьому цілісності авторського задуму.

Софія Ротару вперше представила цю пісню у 1984 році. Її виконання вразило виваженим балансом між ліричністю та емоційною насиченістю, що дозволило повноцінно розкрити зміст твору. М'яке фразування, делікатні динамічні переходи й точне інтонування надали співу особливої проникливості й глибини. Завдяки уважному ставленню до тексту та вмінню передати тонкі переживання, інтерпретація Ротару стала орієнтиром для наступних виконавців і досі зберігає свою актуальність.

Олександр Пономарьов запропонував власне прочитання пісні, поєднавши ліричну основу оригіналу з більш академічною вокальною манерою. Виконання у супроводі фортепіано підкреслило камерність і зосередженість інтерпретації. Завдяки динамічним акцентам і точному

фразуванню співак створив переконливий драматичний образ, у якому емоційна насиченість поступово наростає, а кульмінаційні моменти вирізняються силою й виразністю.

Тіна Кароль представила свою інтерпретацію пісні на ювілейному вечорі хореографа Мирослава Вантуха у Палаці «Україна». Її виконання вирізнялося поєднанням ліричної виразності й глибокої емоційності. М'які зміни динаміки, тонке фразування та акцентування ключових слів підкреслили змістову вагу твору. Поступове нарощування інтенсивності, яке співачка формує за допомогою переходів від тихих до потужніших вокальних фарб, створило природну й стриману кульмінацію. Інтерпретація Тіни Кароль відзначається точним відчуттям тексту й контрольованою драматургією, що дозволило по-новому розкрити художній образ пісні.

TAYANNA представила власну інтерпретацію пісні під час триб'ют-шоу 2024 року. Її виконання поєднує декламаційні інтонації з м'якими вокальними лініями, що надає звучанню особливої виразності. Транспонування у зручнішу тональність забезпечило природність тембру та рівномірність голосу. Акустичний гітарний супровід підсилює камерність і теплоту подачі. У результаті версія TAYANNA вирізняється зосередженням, теплим звучанням, що підкреслює змістову глибину твору.

Узагальнюючи результати дослідження, можна сказати, що творчість Миколи Мозгового займає особливе й неповторне місце в історії української естрадної пісні. Його композиції, у яких народнопісенна інтонаційність гармонійно поєднується із сучасними естрадними прийомами, сформували потужну виконавську та композиторську традицію, що зберігає значущість упродовж багатьох десятиліть. Сьогоднішні творчі переосмислення його творів засвідчують не лише життєздатність його музики, а й її природну здатність адаптуватися та оновлюватися в різних жанрових і стилістичних напрямках. Це доводить, що мистецька спадщина Мозгового й надалі відіграє важливу роль у розвитку сучасного українського культурного простору та слугує надійною основою для подальшого поступу естрадної пісні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альона Мозгова. my.рейтинги. URL: <https://my.ua/uk/persons/alona-mozgova> (01.11.2025).
2. Андрійчук П. Пам'ятні дати 63: «Анатолій Пашкевич (1931–2005): до 90-річчя від дня народження композитора». Народна творчість та етнографія 4/2005. № 4 (2005). с.63-66. URL: <https://nasplib.isofts.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/f46b6e97-7a71-4bf5-8f2b-457bf9bbe53b/content>(04.09.2025).
3. Бовсунівська Н. М. Микола Мозговий: портрет на тлі епохи. *Естрадно-вокальне мистецтво: історія, теорія, практика: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. Івано-Франківськ. 2024. С. 8–11.*
4. Болтівець С. І., Галушко О. В., Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Море друзів. *Енциклопедія Сучасної України*. 31.12.2019. URL: <https://esu.com.ua/article-69272> (13.09.2025).
5. Бондаренко О. 30 знакових пісень української незалежності: від ВВ до Kazka. *Суспільне культура*. 20.08.2021. URL: <https://susplne.media/culture/156955-30-znakovih-pisen-ukrainskoi-nezaleznosti-vid-vv-do-kazka/> (20.09.2025).
6. Бурич М. Концерт пам'яті Миколи Мозгового. Тіна Кароль та Злата Огнєвіч не поділили легендарну пісню. *Главком*. 27.08.2025. URL: <https://glavcom.ua/scotch/showbiz/kontsert-pamjati-mikoli-mozhovoho-tina-karol-ta-zlata-ohnjevich-ne-podilili-lehendarnu-pisnju-1075642.html> (06.11.2025).
7. Вінтонюк Н. Пісенна творчість Олександра Білаша в контексті історичної епохи. *Магістерський науковий вісник Тернопільського національного педагогічного університету ім В. Гнатюка*. 2018. Вип. 30. С. 136–139.
8. Габриелян Б. Солоспіви А. Кос-Анатольського у парадигмі камерно-вокальної творчості Галичини (виконавський аспект): магістерська робота. Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка. Львів, 2024. 59 с. URL: <https://surl.li/nvgqsj> (30.08.2025).

9. Голинська О. Борису Буєвському – 85!. Український інтернет-журнал «Музика». 17.06.2020. URL: <https://mus.art.co.ua/borysu-buievs-komu-85/> (12.09.2025).
10. Губа О. Представники України на Євробаченні: як це було і чим закінчилось. *Район культура*. 29.05.2025. URL: <https://kultura.rayon.in.ua/news/809708-predstavniki-ukraini-na-evrobachenni-yak-tse-bulo-i-chim-zakinchilos> (25.09.2025).
11. Давидова С. Про пам'ять, що не минає: Вечір Пам'яті Миколи Мозгового у Палаці «Україна». *Новини: кафедра режисури естради і шоу КНУКіМ*. 16.09.2025. URL: <https://rems.knukim.edu.ua/home/news/3056-pro-pamiat-shcho-ne-mynaie-vechir-pamiaty-mykoly-mozhovoho-u-palatsi-ukraina.html> (06.11.2025).
12. Даниленко О. Монатік, Злата Огневич, Геля Зозуля та Melovin заспівають найкращі пісні Миколи Мозгового. *Big Kyiv*. 05.11.2024. URL: <https://bigkyiv.com.ua/monatik-zlata-ognevych-gelya-zozulya-ta-melovin-zaspivayut-najkrashhi-pisni-mykoly-mozgovogo/> (12.10.2025).
13. Долженко І. І. Жанр пісні у творчості Володимира Івасюка і Миколи Мозгового: кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра. Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2020. 87 с.
14. Дрожинна Н. Вокальне виконавство у системі музичного мистецтва естради: дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03. ХДУМ імені І. П. Котляревського. Харків, 2008. 186 с.
15. Дружинець М. І. Естрадне музичне мистецтво України кінця ХХ – початку ХХІ століття як фактор євроінтеграції української культури: дис. ... канд. мистецтвознавства: 26.00.01. Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2021. 232 с.
16. Дубас Х. Пісенна творчість Миколи Мозгового в контексті розвитку української музичної культури. *Магістр*. 2020. № 34. С. 151–152.

17. Іванченко С. Р. Вокальна творчість Миколи Мозгового – золотий фонд українського естрадного вокального мистецтва: бакалаврська робота. Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка. Львів, 2024. 67с.
18. Історія Миколи Мозгового: як скандальний артист боровся з «фанерою». *ITV media group. YouTube.* 05.04.2025. URL: <http://www.youtube.com/watch?v=kXyTIdgtycs> (06.10.2025).
19. Калиниченко І. О. З історії української естради. *Українські пісні.* 29.11.2011. URL: <https://www.pisni.org.ua/articles/338.html> (22.07.2025).
20. Кишакевич С. В. Аналіз еволюційних процесів в українській пісенній естраді кінця XX – початку XXI ст. в працях Миколи Мозгового. *Культура України.* 2021. Вип. 72. С. 96–100.
21. Кондратюк Д. «Минає день, минає ніч» Миколи Мозгового: інтерпретаційний аспект. Молода наука Волині: *пріоритети та перспективи досліджень*: матеріали XIX Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (13–14 травня 2025 року). Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2025. С. 444–447.
22. Корній Л. «Червона рута» – школа національної поп-музики. *Голос України.* 1996. 27 січня. С. 12.
23. Кочержук Д. Естрадне мистецтво в Незалежній Україні: стан і перспективи. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого.* 2022. № 3 (114). С. 118–124. URL: <http://nv.knutkt.edu.ua/article/view/267532/269098> (15.09.2025).
24. Лепша І. Життя і смерть Володимира Івасюка. *«Військо України».* 1994. Вип. 6. С. 56.
25. Лисак Н. Б. Українська ідентичність і фестиваль «Червона рута»: аналіз взаємовпливів: кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр». Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024. 85 с.
26. Локтіонова-Ойцюсь О. О. Виконавський образ естрадного співака в музично-телевізійних проєктах України кінця XX – початку XXI століття:

дис. ... д-ра філософії у галузі 02 Культура і мистецтво. Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2023. 212 с.

27. Мазурик М., Шурдак М. Пісенна творчість Ігоря Шамо. *Актуальні проблеми розвитку українського мистецтва: культурологічний, мистецтвознавчий, педагогічний аспекти*: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. Луцьк: Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2021. С. 14–16.

28. Маслій М. Володимир Верменич засіяв «Чорнобривцями» весь український світ! *Ukrainian People*. 23.07.2025. URL: <https://surl.li/dpoqrn> (03.09.2025).

29. Менів І. Ретро Франківськ Group. *Час*. 20.06.2022. URL: <https://surl.lt/yjoelo> (26.09.2025).

30. Мирівський О. Життєтворчість Мирослава Скорика: образно-тематичний акцент. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*. Серія: Музичне мистецтво. 2023. Т. 6, № 2. С. 188–198. URL: <https://doi.org/10.31866/2616-7581.6.2.2023.291091> (11.09.2025).

31. Микола Мозговий – легенда української естради: біографія, скандали, пісні. YouTube. *Bezodnya Music. Українська музика*. 22.06.2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=X5IsKy0PJ5M> (08.10.2025).

32. Микола Мозговий – Грай музико моя! 05.08.2010. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=KCmSP1EZ9hw> (21.11.2025).

33. Минає день #ponomarevlivestudio (частина 4). Олександр Пономарьов. 11.11.2019. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=w5KtvoerTgo> (23.05.2025).

34. Мозгова О. М. Інтонаційний зміст пісень Миколи Мозгового (на прикладі пісні «Минає день, минає ніч»). *Музичне мистецтво і культура: Національний вісник ОДМА імені А. В. Нежданової*: зб. наук. праць / гол. ред. О. В. Сокол. Одеса: Друкарський дім, 2011. Вип. 13. С. 231–239.

35. Мозгова О. М. Творчість Миколи Мозгового як явище української масової музичної культури: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 26.00.01. Київ, 2013. 16 с.
36. Мозговий. 7 вересня 2025, Київ, Національний палац мистецтв Україна. Karabas.com. URL: <https://surl.lt/ndsjpg> (13.11.2025).
37. Мозговий Микола. Золотий Фонд української естради. URL: <http://www.uaestrada.org/spivaki/mozhovyj-mykola/> (17.10.2025).
38. Мозговий Микола Петрович. *Український Музичний Світ*. URL: <https://musical-world.com.ua/artists/mozgovyj-mykola-petrovych/> (07.10.2025).
39. Мозговий М. П. Історико-культурні умови розвитку української пісенної естради ХХ ст. *Народознавчі зошити*, 3–4, 2008. С. 313–317.
40. Мозговий М. П. Особливості українського шлягеру в контексті розвитку національної естради. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. Харків, 2008. № 10. С. 72–80.
41. Мозговий М. П. Становлення і тенденції розвитку української естрадної пісні: дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.01. Київський національний університет культури і мистецтв. Київ, 2007. 185 с.
42. Мозговий: музика, що змінила епоху. Концерт 2024. 10.01.2025. URL: https://www.youtube.com/watch?v=2BA4-QExv7U&list=RD2BA4QExv7U&start_radio=1 (21.10.2025).
43. MONATIK «Дивна ніч». *Мозговий: музика, що змінила епоху*. Концерт 2024. 12.04.2025. URL: https://www.youtube.com/watch?v=WLhgd5vE_w0 (09.10.2025).
44. Муха А. І. Композитори України та української діаспори. Київ: Музична Україна, 2004. 351 с.
45. Найкращі пісні Миколи Мозгового. *Пульс*. URL: <https://puls-ua.com/najkrashhi-pisni-mikoli-mozgovogo/> (29.10.2025).
46. Найкращі пісні Миколи Мозгового. Концерт пам'яті 2025. 23.10.2025. URL: https://www.youtube.com/watch?v=WLIuQ4Z-GwA&list=RDWLIuQ4Z-GwA&start_radio=1 (20.11.2025).

47. Олександр Білаш-80. Київська туга за втраченим раєм. *Українська правда*. 21.05.2011. URL: https://blogs.pravda.com.ua/authors/okara/4dd7cd4234fb6/page_2/ (31.08.2025).
48. Ороновський А. І., Цап Г. В., Ороновська Л. Д. Окремі аспекти розвитку української естрадної пісні у постколоніальний період кінця XX – початку XXI століття. *Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць*. 2021. Вип. 42. С. 145–152.
49. Остапович К. В. Творча постать Миколи Мозгового в українському естрадно-пісенному просторі кін. XX – поч. XXI ст. *Естрадно-вокальне мистецтво: історія, теорія, практика: матеріали конф.*, 1 груд. 2022 р. Івано-Франківськ, 2022. С. 128–130.
50. Самая Т. Вокальне мистецтво естради як чинник культурного життя України другої половини XX – початку XXI століття: дис. ... канд. мистецтвознавства: 26.00.01. Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2017. 200 с.
51. Сивокінь Р. Пісенна творчість Платона Іларіоновича Майбороди. *Проблема творчості у сучасній мистецькій освіті* (28–30 березня 2018). Харків, 2018. С. 71–73.
52. Скороходова Д. Д. Видатні українські естрадні співаки кінця XX століття та їх роль в культурному житті України: дипломна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр». Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2019. 84 с.
53. Софія Ротару – Минає день, минає ніч (1985). *pravdaivolya*. 16.10.2011. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=hjj52Z282fo> (22.05.2025).
54. Степанюк Ю. О. 50 років української естради: анотація до творчого проєкту на здобуття освітнього ступеня «Магістр». Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2023. 67 с.
55. Стрига А. В. Основні форми музичної творчості Миколи Мозгового. *Культура і сучасність*. 2018. № 2. С. 276–280.

56. TAYANNA «Минає день, минає ніч». *Мозговий: музика, що змінила епоху. Концерт 2024*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=gune6aSAkzA> (17.10.2025).
57. Тіна Кароль - «Минає день, минає ніч». 13.06.2024. URL: <https://youtu.be/kt41jeddHEc?si=Ct7TdNIbzc4svsr3> (30.04.2025).
58. Тіна Кароль — «Грай, музико моя». Концерт: «Найкращі пісні Миколи Мозгового». 12.10.2025. URL: https://www.youtube.com/watch?v=zSLm_wMotIY&list=RDzSLm_wMotIY&start_radio=1 (06.11.2025).
59. Ткачук Ю. Хто такий Микола Мозговий: недооцінений геній чи скандаліст? *Суспільне культура*. 21.06.2024. URL: <https://suspilne.media/culture/767777-hto-takij-mikola-mozgovij-nedoocinenij-genij-ci-skandalist/> (01.10.2025).
60. Тризина В. Творчий портрет Миколи Мозгового. *Час мистецької освіти. Теорія і методика виховання художньо обдарованої особистості у закладах мистецької освіти: зб. статей VII Всеукраїнської наук.-практ. конф. (17–18 жовтня 2019 р.)*. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019. С. 108–112.
61. Фестивалі та конкурси на честь Володимира Івасюка. Сторінки пам'яті Володимира Івасюка. URL: <http://www.ivasjuk.org.ua/festivals.php?lang=uk> (дата звернення: 14.10.2025).
62. Черкашина Л. Народнопісенні джерела в українській музичній естраді. *Мистецтво та етнос: зб. наук. праць*. Київ: Наукова думка, 1991. С. 126–141.
63. Чому Івасюк став символом боротьби? Як його «Червона рута» змінила Україну? Загін Кіноманів. 30.05.2023. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MBy-m524WVU> (09.09.2025).
64. Яненко О. А. Інтерпретація сучасної української пісні в класі естрадного співу. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький, 2019. Вип. 178. С. 231–236.

ДОДАТКИ

Додаток А

Фото 1

Микола Мозговий
(01.09.1947– 30.07.2010)

Фото 2

ВІА «Беркут». Керівник Микола Мозговий

Фото 3

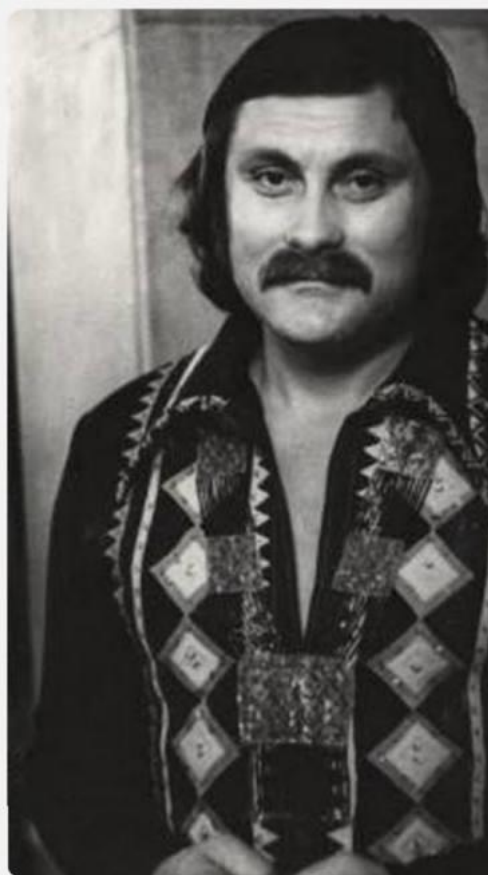
Поет Юрій Рибчинський і Микола Мозговий

Фото 4

Пам'ятник Миколі Мозговому біля службового входу до
Національного палацу мистецтв «Україна»

Найкращі пісні Миколи Мозгового:

- «Грай, музико моя»
музика М. Мозгового
слова Ю. Сердюка
- «Край»
музика і слова М. Мозгового
- «Минає день, минає ніч»
музика М. Мозгового
слова Ю. Рибчинського
- «Материнська любов»
музика і слова М. Мозгового
- «Горицвіт»
музика М. Мозгового
слова В. Драгомирецького
- «Горянка»
музика і слова М. Мозгового
- «Троянда ружа»
музика М. Мозгового
слова В. Герасимова
- «Новоселиця»
музика і слова М. Мозгового

Додаток В

Грай музико моя

Мозговий М.

Чуттєво

Piano

5

Pno.

9

Pno.

12

12

Pno.

Ти промінь, що душі відкри - тий звук, Чи
 Ти го - ре - чко мо - є, лю - бов мо - я, Я -

2

Грай музико моя

15

Весні - ту не - га - да - не _____ по - слан - ня, Чи дивні біструми _____ ніж - них
ки - ми пос - на - ли - ся ми _____ ву - за - ми, Жи - вем на сві - ті по - руч ти _____ і

Рно.

18

рук, _____ Чи серця са - мо - тли - во - го _____ бла - ган - ня.
я, _____ Та вхо - жно - го сво - я на сер - ці музика.

Рно.

21

Ти о - браз див - ний, _____ той, що я лю - блю,

Рно.

23

Лю - блю на гра - ні "бу - ти", чи "не бу - ти". І

Рно.

Грай музико моя

3

25

звук-и в,о-бри-си тво-ї лі - плю,

27

І не зна - ю, чи лю - би - ти, чи за - бу - ти.

29

Грай, му-зи-ко мо-я, ба-гат-ти ча - рі-вне, Роз-кла-де-не в,са-мі-сін-ю - му

сер-ці. Не-стер-пно як, мов втра-ти-и я те - бе

32

32

Рно.

4

Грай музико моя

35 Мо-я лю-бов _____ все зру-ше-но, все рве-ть-ся. Грай, му-зи-ку мо-я, _____ ба-гат-тя

38 ча - рів - не, Роз-кла-де-не в са-мі-сінь-ку му сер-ці.

41 Мо-лю те-бе, мо-лю, по-чуй ме - не, Хай піс-ня ця в ду-ші тво-їй оз -

44 ве - ть-ся.

Pno.

The musical score is written for voice and piano. It consists of four systems of staves. Each system has a vocal line (treble clef) and a piano accompaniment (grand staff). The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 4/4. The lyrics are in Ukrainian. The piano part features a steady eighth-note accompaniment in the right hand and a bass line in the left hand. The vocal line contains the lyrics. The score ends with a double bar line and repeat signs in both the vocal and piano staves at measure 44.